

เกิดมามัวเมา

พระอาจารย์สงบ มนสฺสฺสโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๘

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรม สัจธรรมนะ สัจธรรม สัจธรรมสิ่งที่เราแสวงหา เราแสวงหาสัจธรรมเพื่อให้หัวใจเรามีคุณธรรม ถ้าหัวใจเรามีแต่กิเลสใจ กิเลสตัดทอนความทะยานอยากครอบงำหัวใจนี้ไว้ หัวใจนี้เวลาเกิดมาเป็นมนุษย์ ถึงไม่เห็นคุณค่าของความเกิดมาเป็นมนุษย์ เวลาเกิดมานะ มัวเมาในชีวิต ถ้ามัวเมาในชีวิต เราใช้ชีวิตของเราไป เห็นไหม ด้วยอำนาจวาสนานะ การเกิดเป็นมนุษย์นี้แสนยาก

ในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การเกิดเป็นมนุษย์เป็นอริยทรัพย์ สิ่งที่มีเพราะเราเกิดเป็นมนุษย์ เราถึงเกิดมา เรามีชีวิต เราถึงสถานะความเป็นมนุษย์ เราทำสิ่งใดเป็นผลประโยชน์กับเรา ถ้าทางโลก ทางโลกเขาทำมาหากินกัน เขาทำสิ่งใดประสบความสำเร็จ เขามีชื่อเสียงในสังคม แต่มีชื่อเสียงในสังคมนั้นก็เป็นสังคมใด แบบโลกใด โลกก็ปัญญา ปัญญาทางโลก ความประสบ ประสบความสำเร็จทางโลก

แต่การเกิดมานี้เกิดมาจากอริยทรัพย์ เพราะเกิดมีมนุษย์สมบัติถึงได้เกิดมาเป็นมนุษย์ ถ้าเกิดมาเป็นมนุษย์ สิ่งที่เกิดเป็นมนุษย์ มนุษย์มีคุณค่ามาก ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในบรรดาสัตว์สองเท้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประเสริฐที่สุด องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่มัวเมาในชีวิต

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าควรจะมัวเมาในชีวิต เพราะเกิดมาเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ เวลาพราหมณ์พยากรณ์ เห็นไหม ถ้าอยู่ทางโลกจะได้เป็นจักรพรรดิ ถ้าได้เป็นจักรพรรดินะพระเจ้าสุทโธทนะพยายามเลี้ยงดู พยายามทุกวิถีทาง พยายามจะให้เจ้าชายสิทธัตถะได้ครองบัลลังก์

แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ไม่มัวเมากับชีวิต เห็นไหม ถ้าเป็นการมัวเมากับชีวิต แล้วชีวิตมีความเพลิดเพลินมีความสุขกับทางโลกเขา ใครจะหาทางออก มันมีความสุข

อยู่แล้ว มันมีความพอใจทางโลกอยู่แล้ว เห็นใหม่ ขนาดองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดมามีสถานะจะได้เป็นกษัตริย์ ยังไม่มัวเมาชีวิต เวลาไปเที่ยวสวน ไปเที่ยวสวนเห็นคนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย มันสะเทือนหัวใจไป

“คนเราเกิดมา เกิดมาเราก็ต้องเกิด ต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตายไปตามเขาใช่ไหม”

แต่เวลาถ้ามีปัญญาได้ขนาดนี้ ดูสิ เวลาสร้างสมบุญญาธิการมาเป็นพระโพธิสัตว์ ถ้าไม่ได้สร้างสมบุญญาธิการมาขนาดนี้ จะมีความรู้สึกนึกคิดอย่างนี้หรือ ทั้งๆ ที่บางคนก็มีความรู้สึกนึกคิดอย่างนี้ แต่หาทางออกด้วยตัวเองไม่ได้ ถ้าหาทางออกด้วยตัวเองไม่ได้ต้องยอมจำนนกับชีวิตนี้ไปไง ถ้ายอมจำนนกับชีวิตนี้ไป ถ้าคนมัวเมากับชีวิต แล้วสิ่งที่มันไม่มีความสามารถจะหาทางออกได้ มันก็ใช้ชีวิตไปอย่างนั้น

ดูทางโลกเขาสิ เวลาความทุกข์ความยาก เห็นใหม่ เวลาเขามีกานรั้งกัน เขามีต่างๆ กัน เราดูเราว่าเขามีความสุขนะ แต่คนที่เขามีอาชีพแบบนั้นมันเป็นงานของเขา เขาทำเพื่อเงินเพื่อทองของเขา ในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า **ในสโมสรรสันนิบาตทุกดวงใจว่าแห่ว** ทุกดวงใจ ทุกดวงใจว่าแหวนะ แต่เขาไม่มีทางออก เห็นใหม่

ถ้าเขามีทางออก เขาก็ลุ่มหลงในชีวิตของเขาไป ถ้าคนไม่มีสติปัญญาแล้วมัวเมาชีวิต มัวเมาชีวิตก็เห็นสถานะไง สถานะของความเป็นมนุษย์ สถานะเราเกิดมา เห็นใหม่ มีทิฐิมานะ ศักดิ์ศรี มีศักดิ์ศรีใครดูถูกไม่ได้ ใครติฉินนินทาไม่ได้ ใครทำอะไรไม่ได้ ถ้าทำอะไรไม่ได้ทำไมไม่รักษาไว้ให้มันอยู่ค่าฟ้าล่ะ ทำไมปล่อยให้ชีวิตนี้มันต้องร่วงไปล่ะ ถ้าชีวิตนี้ร่วงลงไป แล้วร่วงไปไหนล่ะ ร่วงไป เห็นใหม่

กว่าจะได้เกิดเป็นมนุษย์มันแสนยาก เราสร้างสมบุญญาธิการมาขนาดไหนถึงได้มาเกิดเป็นมนุษย์อยู่เนี่ย แล้วเวลาเกิดเป็นมนุษย์แล้วชีวิตของเรา เห็นใหม่ ใช่! ในทางโลกเขา ดูสิ ในเมื่อเกิดมาเป็นมนุษย์ มนุษย์เป็นทรัพยากรมนุษย์มันมีคุณค่า ชาติใดที่เขาเจริญรุ่งเรืองนั่นเพราะทรัพยากรของเขามีปัญญาของเขา นวัตกรรมต่างๆ ที่คิดขึ้นมาก็คิดมาจากมนุษย์ทั้งนั้น

ดูสิ สมัยโบราณ เห็นใหม่ ถ้าโลกยังไม่เจริญ วัฒนธรรมยังไม่มีการรักษาเลย เวลาโรคระบาดมานี้มนุษย์ตายหมดครึ่งโลกก่อนโลกเลยล่ะ เขามีแต่ความสังเวชชะ เขาพยายามค้นคว้ากันหาหนทางรักษา หาพยาบาลมาเพื่อบำรุงรักษา เพราะคุณภาพชีวิตๆ แล้วใครทำอะไรได้ไว้ เราจะระลึกถึงคุณเขาเลยนะ ใครคิดยาชนิดใดได้ ใครคิดนวัตกรรมสิ่งต่างๆ ให้มนุษย์มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทุกคนจะคิดถึงคุณของเขาๆ นะ

แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือสัตว์ชนสัตว์ หรือสัตว์ชนสัตว์ เห็นใหม่ มันยิ่งกว่าคุณภาพชีวิตอีกล่ะ มันคุณภาพ

ของจิต ดุจจิตที่มันเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ จะเวียนว่ายตายเกิดมันไม่มีทางไป ไม่มีทางออกนะ

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา เห็นใหม่ เวลาเสวยวิมุตติสุขมันสุขมาก ความสุขมาก เห็นใหม่ ด้วยความปรารถนา ด้วยความปรารถนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นใหม่ เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่มีวัฏฏะในชีวิต เวลาจะออกประพฤติปฏิบัติค้นคว้าศึกษากับเจ้าลัทธิต่างๆ ค้นคว้ามามหาศาล เขามีทางใดมีช่องทางสิ่งใดที่จะออกได้พยายามไปกับเขา เห็นใหม่ ยอมจำนนเพราะไม่มีทางออกใจ

พอไม่มีทางออก องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าย้อนกลับมา “เราทดสอบมาหมดแล้วแหละ สุดท้ายแล้วเราก็ต้องมาทำของเราเอง” ถ้าทำของเราเอง คิดถึงความที่เราประพฤติปฏิบัติมา ความสุขขนาดไหน เข้าฌานสมาบัติได้ขนาดไหน อุทกดาบส อพารดาบสบอกแล้ว ได้สมาบัติ ๖ สมาบัติ ๘ แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาทบทวนในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คิดถึงตอนเป็นราชกุมารอยู่ที่โคณฑันหว่านนั้น อานาปานสติ เวลาคิดถึงอานาปานสติ ความสุขอันนั้นมันฝังใจอยู่

เวลาผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ เวลาจิตมันสงบขึ้นมามันจะฝังใจมาก มันเคยได้หนหนึ่ง ได้สัมผัสหนหนึ่ง มันเป็นปัจจัยตั้งเฉพาะหัวใจดวงนั้นมันฝังใจ แต่ฝังใจแล้วเราก็ใช้ไม่เป็น เราทำไม่ได้ เราจะดำเนินการไปอย่างไร

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าย้อนกลับมา ตั้งแต่ราชกุมาร เห็นใหม่ อานาปานสติอันนั้นมันฝังใจ ถ้าฝังใจ ถ้าเราชวนขวย เราพยายามค้นคว้าไปทางอื่นหมดแล้ว แล้วมันไปไม่ได้ กลับมาเอาตัวนี้เป็นจุดเริ่มต้น

ถ้าจุดเริ่มต้นขึ้นมา เวลามันเกิดมรรคเกิดผลขึ้นมาในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สิ่งนี้ถ้าไม่มีวัฏฏะกับชีวิต ไม่มีวัฏฏะกับกิเลสตัดหาความทะยานอยาก ความว่า “มีวัฏฏะกับกิเลสตัดหาความทะยานอยาก” เวลาเราประพฤติปฏิบัติไปสิ่งใด เราพบเห็นสิ่งใด เราก็ยึดมั่นถือมั่นว่าความรู้ความเห็นของเรามันจะเป็นคุณธรรม มันจะเป็นความจริง

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคิดย้อนระลึกไปถึงเป็นราชกุมาร ความสุขที่เราได้จากอานาปานสติ ความสุขอย่างนั้น สัมมาสมาธิอย่างนั้นมันยังฝังใจอยู่ ถ้าฝังใจอยู่ เราค้นคว้ามาแล้วสิ่งต่างๆ ที่มันจะมีคุณค่าเท่านี้มันยังหาไม่ได้ เรากลับไปตั้งแต่เริ่มต้นจากตรงนั้น เริ่มต้นจากตรงนั้นกำหนดลมหายใจเข้าและลมหายใจออกด้วยสติด้วยปัญญาของเจ้าชายสิทธัตถะ พิจารณาไปถึงที่สุดจิตมันสงบระงับเข้ามา จิตสงบเข้ามา เห็นใหม่ บุพเพนิวาสานุสติญาณ จุตูปปาตญาณ อาสวักขยญาณทำลายอวิชชาในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “เราเป็นไก่ตัวแรกที่เจาะฟองอวิชชาออกมา”

นี่ไง เพราะอะไร เพราะเป็นศาสดาไง เป็นครูเอกของโลกไง สิ่งที่มีคุณค่าๆ คุณค่าอย่างนี้เทวดา อินทร์ พรหมนะ ยกย่องสรรเสริญหมดละ แต่ในเมื่อเราเป็นมนุษย์ มนุษย์ในทางโลก ผู้ใดที่คิดค้น ผู้ใดทำสิ่งใดเพื่อเป็นประโยชน์กับโลก เราก็เห็นคุณค่าของเขา โลกเขาสรรเสริญของเขา แล้วทุกคนก็ชื่นชมของเขา เพราะมันจับต้องได้ แต่เวลาความสุขความทุกข์ในหัวใจ ความสุขความทุกข์ในหัวใจมันบีบคั้นขึ้นมา ทุกข์จนทำร้ายตัวเอง ทุกข์จนยอมจำนนกับมัน ไม่มีทางออกใจ

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารื้อสัตว์ชนสัตว์ เห็นไหม เทศนาว่าการ เทศนาว่าการนะ ผู้ใดทุกข์ दुःखิ เวลาไปเทศน์กับยสะ “ที่นี่เดือดร้อนหนอ ที่นี่วุ่นวายหนอ” ท่านเป็นลูกเศรษฐีเหมือนกัน “ที่นี่วุ่นวายหนอ ที่นี่เดือดร้อนหนอ” ในโลกมันมีแต่ความบีบคั้นทั้งนั้น ก็เกสตันหาความทะยานอยากมันบีบคั้นหัวใจ มันไม่ปล่อยยให้ดวงใจดวงใดพ้นจากอำนาจมันไปทั้งนั้น ทุกดวงใจว้าเหวๆ แล้วไม่มีทางออกใจ

“ยสะมานี้ ยสะที่นี่ไม่เดือดร้อน ที่นี่ไม่ขัดข้อง”

แล้วไม่เดือดร้อน ไม่ขัดข้อง เธอจงกำหนดลมหายใจเข้าออก พิจารณาไป “ที่นี่ไม่เดือดร้อน ที่นี่ไม่ขัดข้อง” มันไม่เดือดร้อนไม่ขัดข้องที่ไหนละ มันไม่เดือดร้อนมันไม่ขัดข้องที่ในหัวใจใจ ถ้าในหัวใจ ถ้าเรารื้อค้น เรารื้อค้นเข้ามาในใจของเรา เราจับต้องในใจของเราได้ เราพิจารณาของเราให้มันสำรอกมันคายของมันนะ

โลกนี้สรรพสิ่งนี้เป็นสักแต่ว่า มันเป็นสักแต่ว่านะ สักแต่ว่า ของที่เป็นสักแต่ว่ากับของที่เป็นสักแต่ว่ามันก็เข้ากันได้ใช่ไหม โลกนี้เป็นของสักแต่ว่า แต่ยสะได้มาถอนอดีตตา-นุกฎฐิ อดีตตานุกฎฐิเห็นสักแต่ว่า แต่มันก็ยังจับสักแต่ว่า มันก็รับรู้สักแต่ว่า เห็นไหม มันถอนอดีตตานุกฎฐิคือทิวฐิในตัวตนของตน ทำลายภวาสวะ ทำลายภพแล้ว สิ่งในโลกนี้เป็นของสักแต่ว่า แล้วเราก็ไม่ติดด้วย

ของในโลกนี้สักแต่ว่า จิตใจเราก็เป็นสักแต่ว่า ถ้ามันมีสติปัญญาที่สักแต่ว่า สักแต่ว่าก็สักแต่ว่า ก็เลยกลายเป็นว่า สิ่งใดที่ยังมีมาอยู่กับมันนั่นแหละ มันยังเป็นไปไม่ได้ ดูสิ วัตถุที่โลกที่มันก็คิดขวางอยู่เนี่ย เวลาเขาประท้วง เขาปิดถนนก็สักแต่ว่า ก็ลุยไปสิ มันปิดถนนก็ให้มันปิดถนน นี่ก็เลยเป็นของที่ไปก็คิดขวางอยู่เป็นสักแต่ว่า แล้วสักแต่ว่ามันก็คิดขวางเราไหม ถ้าเราจะใช้ประโยชน์ก็คิดขวางเราเหมือนกัน

ถ้ามันเป็นสักแต่ว่า ถ้าจิตใจเรายังไม่ถอนอดีตตานุกฎฐิ คำว่า “ไม่ถอนอดีตตานุกฎฐิ” มันยังมีตัวตนอยู่นะ มันยังรับรู้อยู่ไง มันไม่พอใจอยู่ มันยังก็คิดขวางอยู่ แล้วมันสักแต่ว่าตรงไหน มันไม่สักแต่ว่าเพราะเรายังไม่ประพฤติปฏิบัติ เรายังไม่ทำความจริงของเราใจ

แล้วโลกนี้ ดุสิต เขาเกิดขึ้นมาแล้ว เขามัวเมากับชีวิตของเขา นะ ดุมนุษย์ที่เกิดมาสิ เกิดมาด้วยบุญกุศลนะ มนุษย์สมบัติๆ คนเราเกิดมาแล้วถ้ามีอำนาจวาสนาบารมีทำสิ่งใดจะประสบความสำเร็จทางโลกของเขา ถ้าเขาประสบความสำเร็จทางโลกมันก็ประสบความสำเร็จทางโลก ทางโลกมันมีเวรมีกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ในการดำรงชีวิตในชีวิตหนึ่งเราจะทำความดีตลอดไป หรือทำชั่วตลอดไปหรือ เวลาที่มีสติปัญญา มันก็คิดว่าจะทำดีของมัน แต่เวลา มันมีความจำเป็น มีความขัดข้อง มันทำสิ่งใดมันมีเวรมีกรรมมาตลอดไป

ชีวิตนี้เกิดมา เห็นใหม่ เวลาเกิดมาทุกข์เป็นอริยสัจ ทุกข์เป็นความจริง มันมีสัจจะมีความจริงของมันอยู่แล้ว แล้วกิเลสตัดทอนความทะยานอยากมันก็ครอบงำ เห็นใหม่ เรามัวเมากับชีวิต เราใช้ชีวิตของเราไป ทั้งๆ ที่เราเกิดมามีโอกาส เกิดมามีอำนาจวาสนา มีอำนาจวาสนา ดุสิต คนเกิดมาในโลกนี้ก็พันล้านคน แล้วคนที่นับถือพระพุทธศาสนา มันมีกี่คน แล้วคนที่นับถือพระพุทธศาสนาแล้วเวลาจะประพฤติปฏิบัติกัน เวลาประพฤติปฏิบัติเพราะอะไร เวลาประพฤติปฏิบัติเพราะว่ามีครูบาอาจารย์ของเราท่านประพฤติปฏิบัติมา ท่านเป็นความจริง เห็นใหม่

ถ้ามันไม่มีครูบาอาจารย์ประพฤติปฏิบัติเป็นความจริง เห็นใหม่ พระ พระก็เป็นพระพิธีกรรมเท่านั้น พระมีหน้าที่สวดมนต์ พระมีหน้าที่ทำให้การทำบุญในพระ-พุทธศาสนานี้สมบูรณ์เท่านั้นเอง แล้วพระมีอะไร พระก็ว่าแห้ว พระก็มีความทุกข์ พระก็มีกิเลสบีบคั้นเหมือนกัน ถ้าไม่ได้ประพฤติปฏิบัติ เห็นใหม่

แต่นี้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพยากรณ์ไว้เอง กิ่งพุทธกาลศาสนาจะเจริญอีกหนหนึ่งๆ แล้วเวลาเจริญขึ้นมา เห็นใหม่ มันเจริญที่ไหน ศาสนวัตถุ สิ่งที่เป็นวัตถุ สิ่งที่เป็นสิ่งก่อสร้าง ทางโลกเขาก็ก่อสร้างได้วิจิตรพิสดารมากกว่า พระไม่มีปัญญาจะไปสร้างแข่งกับเขาหรอก แต่เวลาสร้างสิ่งใดขึ้นมา เวลาสร้างขึ้นมาสิ่งที่เป็นจิตรกรรมต่างๆ ที่มันสวยงาม สวยงามโลกเขาก็ทำได้ทั้งนั้น เขาทำได้ แล้วพระทำก็เอาทรัพย์ากรในโลกนี้ขึ้นมาทำ

แต่ถ้าเอาจริงๆ ขึ้นมาแล้ว ศาสนามันอยู่ที่ไหน ศาสนธรรมคำสั่งสอนขององค์-สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สัจธรรมๆ อันนั้นมันอยู่ที่ไหน เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัม-พุทธเจ้ารู้คือค้นขึ้นมา ดุสิต เวลาไปศึกษากับเจ้าลัทธิต่างๆ ไม่มีทางออก เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะมาก็ออกมาออกอานาปานสติเนี่ย

แล้วเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขึ้นมา บุญเพนิวาสนาสุติญาณ จุตูปปาตญาณ อาสวักขยญาณ วิชชา ๓ วิชชา วิชชา ๓ ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาชำระล้างกิเลสในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ สัจธรรม แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็สอนจากตรงนี้ เวลาเทศน์ธัมมจักขุ เทวเม ภิกขเว ภิกษุไม่ควรเสพทั้งสองส่วน ทางสองส่วนที่เธอไม่ควรเสพ ไม่ควรเสพแล้วทำอย่างไร

ทำอย่างไรเราก็ยังทำไม่ได้ เราทำไม่ได้เพราะอะไร เพราะเรามาจากโลกไง เรามาจากโลก เรามาจากทิวภูมิมานะ เวลาทางโลกเขา เขามัวเมากับชีวิต เขาใช้ชีวิตของเขาเพื่อประโยชน์กับเขานะ แล้ว เห็นใหม่ ดุสิ คนที่ประกอบสัมมาอาชีวะที่ประสบความสำเร็จ เราก็ชื่นชมกัน เพราะว่าเพื่อชาติเพื่อตระกูล ตระกูลที่มั่นคง ในทางธุรกิจเขาบอกว่าตระกูลใดก็แล้วแต่ชั่ว ๓ อายุคน รักษาไว้ไม่ได้หรอก อันนี้มันทางสถิติ ทางวิชาการที่เขาเก็บสถิติกันไว้ในทางโลก

แต่ถ้าเป็นธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสิ คนเราเกิดมามีเวรมีกรรมทั้งนั้น คนเรานะ ดุสิ สร้างอำนาจวาสนามา พ่อแม่มีอำนาจวาสนาทำสิ่งใดประสบความสำเร็จ แล้วลูกมันจะมีเขาวนมีปัญญาขนาดนั้นหรือ แล้วลูกต่อไปจะมีเขาวนปัญญาที่ดีขึ้นไปใช่ไหม? เพราะว่ามันมีเวรมีกรรมไง อภิชาติบุตร บุตรที่ดีกว่าพ่อแม่ก็มี บุตรที่มีความสามารถน้อยกว่าพ่อแม่ก็มี แล้วมันเรื่องเวรเรื่องกรรม แต่เราก็ปรารถนาจะให้ทุกคนประสบความสำเร็จ ทุกคนทำสิ่งใดจะดีงามไปทั้งหมดเลย

ฉะนั้น เวลาครูบาอาจารย์ท่านที่ประพฤติปฏิบัติแล้วว่ากรรมของสัตว์ๆ ถึงวาระแล้วมันก็เป็นกรรมของสัตว์ พ่อแม่คนใดบ้างที่ไม่รักลูก พ่อแม่คนใดบ้างที่ไม่ปรารถนาให้ลูกเราเลอเลิศ ลูกเราเป็นคนดี แล้วมันฟังเราไหมล่ะ ถ้าเป็นอภิชาติบุตรเขาทำอยู่แล้ว คำว่า “อภิชาติบุตร” กรรมของเขานะ เขาได้สร้างเวรสร้างกรรมของเขามา เขาได้สร้างอำนาจวาสนาของเขามา เขาเกิดมาเขามีอำนาจวาสนา เขาทำได้ดีกว่า

แต่ถ้ามีเวรมีกรรมต่อกันเกิดมาล้างมาผลาญ เกิดมาทำลาย มันก็มีเหมือนกันทั้งนั้น ถ้ามันมีอย่างนั้นมันเป็นเรื่องเวรเรื่องกรรมไง ถ้าเป็นเรื่องเวรเรื่องกรรมเรื่องการกระทำมา ถ้าทำดีมา เราทำบุญกุศลมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงสอนให้เราเสียสละให้เราทำคุณงามความดี การเสียสละไม่ต้องเสียสละแต่วัตถุหรือ การเสียสละ ดุสิ เราเห็นคนทุกข์คนจน เราเห็นคนที่มีความทุกข์มีความยาก เรามีน้ำใจต่อเขาไหม แคน้ำใจนะ คนเราเวลาทุกข์เวลายากขอให้คนมีน้ำใจกับเราเท่านั้นนะ เวลาข้าวของเงินทองมันยังช่วยเหลือกันได้นะ แต่ที่คนมีน้ำใจต่อกัน คนรักกัน คนดูแลกัน มันอบอุ่น

ในสังคมถ้ามันมีความสงบเรียบร้อย เห็นใหม่ สมณะชีพราหมณ์จะประพฤติปฏิบัติด้วยความสะอาดสบายเลย ในสังคมมีแต่ความขัดแย้งมีแต่ความโต้แย้ง แล้วเราจะภาวนาที่ไหน เราก็ต้องหลีกเลี่ยงหลบหลีกเข้าไปป่าไปเขา หลบหลีกไปทางที่สงัดวิเวกของเรา ฉะนั้น การเสียสละพยายามมีสติมีปัญญาให้มีกำลังต่อสู้กับกิเลสของเรา อย่าให้กิเลสมันใหญ่โตนัก อย่าให้มันเหยียบย่ำหัวใจนัก คนที่เขาอำนาจวาสนาเขาอ่อนนุ่มถ่อมตน เขาทำตนของเขาไม่กีดขวางใครเลย ใจคนที่ชี้ครอกไปไหนวางกล้ำม ไปไหนมันจะเหยียบย่ำเขาไปหมดเลย กิเลสมันเป็นแบบนี้

ครูบาอาจารย์ของเราที่มีชื่อเสียงนะ ท่านทำตัวของท่านเรียบง่ายมาก ท่านทำตัวท่านติดดินเลย ไร่ก็ไถออกไปไหนมันเบ่งกล้าไป นี่กิเลสเป็นอย่างนี้ กิเลสมันถือตัวถือตน กิเลสมันพยายาม แล้วการถือตัวถือตนเวลากิจกรรมทำอะไรไป มันได้เหยียบย่ำเขาใหม่ มันได้สร้างเวรสร้างกรรมใหม่ มันสร้างแต่เวรแต่กรรม เวลากิเลสมันพอกพูนในหัวใจแล้วมันพาให้ความรู้นี้กคิดสร้างแต่เวรแต่กรรมทั้งนั้น โดยที่มันยังคิดว่ามันทำถูกต้องดีงามนะ

แต่ครูบาอาจารย์ของเรา เห็นใหม่ สูงสุดสู่สามัญ อ่อนน้อมถ่อมตน แต่ท่านจะมีสักจะมีความจริงต่อเมื่อเทศนาว่าการ คำว่า “เทศนาว่าการ” นี่คือให้ธรรม เวลาแสดงธรรมอันนี้สำคัญมาก สำคัญมากนะ นี่บันลือสีหนาท คำว่า “บันลือสีหนาท” มันต้องบันลือมาจากความจริง กิเลสมันกลัวมันกลัวตรงนี้ กิเลสมันกลัวธรรมอย่างเดียว กิเลสไม่กลัวสิ่งใดเลย กิเลสมันกลัวสังฆธรรมธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วสังฆธรรมนี้มันอยู่ที่ไหน นี่ใจ สังฆธรรมมันอยู่ในหัวใจของครูบาอาจารย์เรา ท่านแสดงธรรม แสดงธรรมเพื่ออะไร แสดงธรรมก็โปรดสัตว์ ๆ สัตตะผู้ซ่อง

มันมีความรู้อะไร มันเอาตัวมันรอดอย่างไร มันไม่มีสิ่งใดเป็นสักจะความจริงในหัวใจของตัวเลย มีแต่ความมัวเมา เวลาสั่งสอนธรรมะก็ธรรมเมา เมา เมาทางโลกเขาก็เมากับชีวิต

เวลาเราจะมาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เรามีศรัทธามีความเชื่อ คำว่า “มีศรัทธามีความเชื่อ” เราสังเกตได้ใหม่ เวลาลูกหลานของเราถ้าเด็กมันมีปัญญา มันมีความรู้สึกนึกคิดมันมาจากไหน เด็กของเรา เราพยายามฝึกหัดสั่งสอนเขา ทำไมเด็กของเรามันยังไม่จำ ทำไมมันไม่มีแนวทาง ทำไมมันคิดของมันไม่เป็น มันเป็นจิตนิสัย มันเป็นอำนาจวาสนาของเขา

แล้วถ้าคนมีศรัทธามีความเชื่อ คำว่า “ศรัทธาณะ” ศรัทธาเชื่อในอะไร ศรัทธาเชื่อ คุณิ เวลาการศึกษาเราทางทฤษฎีมันต้องมีภาคการศึกษา ศึกษาเป็นวิชาชีพ ศึกษาทางวิชาชีพสิ่งใดมานั้นคืออาชีพของเขา เขาเอาสิ่งนั้นมา แล้วถ้าเขาศึกษามาแล้ว เขาทำงานไม่ตรงกับสายอาชีพของเขา เขาก็พยายามฝึกฝนของเขาเพื่อประโยชน์กับเขา เพราะคนเราเกิดมามันต้องมีปัจจัยเครื่องอาศัยเพื่อดำรงชีวิต มันก็ต้องมีอาชีพมีสิ่งต่างๆ มีการกระทำใช้ใหม่

แต่เวลาเราศรัทธา เราศรัทธาอะไร ศรัทธามรรคผลนิพพาน ศรัทธาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วตัวมันเป็นแบบใดละ เวลาคำว่า “สติ” เห็นใหม่ ทฤษฎี สติ สติคือความระลึกรู้ แล้วเอาอะไรระลึกละ สติความระลึกรู้ นี้ธาตุ ๔ วัตถุประสงค์มันระลึกตัวมันเองได้ใหม่ เวลาทองคำเวลาเขาจะหลอม เขาหลอมด้วยอุณหภูมิจนมันต้องหลอมละลายแล้วมันมีความรู้สึกใหม่ ถ้ามันไม่มีความรู้สึกมันจะเอาอะไรมาระลึกละ ในเมื่อสิ่งที่เป็นธาตุ วัตถุประสงค์มันไม่มีชีวิต เอาอะไรมาระลึก

ในตำรามันเป็นกระดาษ คำเขียนว่าสติ สติแล้วมันระลึกได้ใหม่ หนังสือมันระลึกตัวมัน

เองได้ใหม่ ไม่ได้ แล้วสมาธิ คือ สมาธิ ปัญญา สมาธิมันมีในตัวหนังสือใหม่ แล้วปัญญา
ปัญญามันจะเป็นหนังสือมาได้ยังไง แต่ทางโลก ทางโลกถ้ามีใครอ่าน นักอ่าน ผู้ที่ขยันอ่าน
มากคนนั้นจะมีปัญญา มันมีปัญญาเพราะอะไรละ มันมีปัญญาเพราะคู่มือ เราอ่านด้วยอะไรละ
แล้วด้วยสายตา สายตาเรา สายตามันมาจากไหน มันมาจากจิตทั้งนั้น

ถ้าจิตมันได้ฝึกฝน จิตมันได้อ่าน จิตมันได้ค้นคว้าขึ้นมา มันจะมีความรู้ของมัน ถ้า
ความรู้ของมันขึ้นมา อย่างนี้มันก็เป็นสุขุมปัญญา ปัญญาเกิดจากการศึกษาเล่าเรียน ถ้า
ปัญญาเกิดจากการเล่าเรียน เล่าเรียนมาเพื่อให้มันมีปัญญา ปัญญาปัญญาทางโลกนะ แล้ว
ปัญญาทางโลกถ้ามันศึกษามาแล้ว ถ้ามันมีปฏิสัมพันธ์มันมาตัวมันเองเอง ใจ รู้มาก ปัญญามาก
จบมา ๙ ประโยค ๑๐ ประโยคมีความรู้ท่วมหัว ใจไปหมดเลย แต่ไม่รู้จักสติ

ถ้ามีสติมีสติสัมปชัญญะ ถ้ามีสตินะ ตัวเขา เขาจะพฤติกรรมของเขา เขาต้องอยู่ใน
สมณสารูป แล้วคิดดูสิ เห็นใหม่ ดูสิ เราเป็นฆราวาส ผู้ที่เป็นฆราวาสก็อยากจะบวชอยากมีศีล
เพราะเราเวลาประพฤติปฏิบัติแล้วมีคุณธรรม มีศีลมันเป็นพื้นฐาน เวลาปฏิบัติมันก็จะปฏิบัติ
ได้ง่าย เวลาปฏิบัติ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ ถ้าศีล ๒๒๗ เวลาบวชมาแล้ว ดูสิ เราจุดดวงศีล
ในศีล พอศีลในศีล เพราะศีลมันเป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจ ถ้ามันจะขัดเกลาจิตใจ เราทำด้วย
สังขจะด้วยความจริงของเรา เราไม่ได้ทำด้วยความมัวเมา

เวลาคนจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ถ้าไม่มีครูบาอาจารย์ เวลาเคร่งครัดก็เคร่งครัด
จนเกินไป เวลาผ่อนคลายเป็นผ่อนคลายเป็นจนไม่มีจุดหมายปลายทาง เหลวไหลไปหมดเลย **เทวเม
ภิกขเว** ทางสองส่วนที่เขาไม่ควรเสพ แล้วมันมาปฏิบัติความสมดุลง่ายๆ อยู่ตรงไหน เวลา
สมดุลงขึ้นมา เราตั้งกติกาของเรา แต่เราทำอะไรมันอยู่ที่กาลเทศะ สมควรหรือไม่สมควร ถ้ามัน
สมควรทำอะไรเราทำด้วยความสมควรนั้น อย่าให้มันมากเกินไป อย่าให้มันน้อยไป แล้วอย่าให้
มากเกินไปน้อยไปมันก็อยู่ที่จริตนิสัยของคน

ถ้าจริตนิสัยของคน เห็นใหม่ สิ่งที่เขาจะเป็นไป มันเป็นไปจาก ถ้าคำว่า “สติ” คือการ
ระลึกถึง แล้วอะไรระลึกละ จิตเป็นผู้ระลึก ถ้าจิตเป็นผู้ระลึกนะ จิตถ้ามีสติปัญญาถ้าไม่มัวเมาไป
กับกิเลสตัณหาความทะยานอยาก มัวเมากับชีวิต มัวเมากับความรู้ของตัวเอง เรียนมามากก็มี
ความรู้มาก ศึกษาามากก็ว่ามีปัญญามาก ปัญญาอย่างนี้เขาไว้หาปัจจัยเครื่องอาศัยมาเลี้ยง
ชีวิต ปัญญาอย่างนี้มันเป็นปัญญาเป็นวิชาชีพ เขาหาปัจจัยเครื่องอาศัยมาเลี้ยงชีวิต ชีวิตนี้
เลี้ยงมันไว้

เพราะชีวิตนี้มันต้องการอาหาร ดูสิ ออกซิเจนถ้ามันขาดไป ๕ นาทีสมองตายมันก็ตาย
แล้ว มันต้องมีปัจจัยเครื่องอาศัยทั้งนั้น แล้วเราทำวิชาชีพของเรา มันก็เป็นวิชาชีพของเรา
วิชาชีพเป็นทางโลก การศึกษานี้ก็ศึกษาแบบโลกๆ ใจ ถ้าศึกษาแบบโลกๆ ถ้าเราไม่มัวเมากับ

ชีวิต โลกเขามัวเมากับชีวิต เขาก็ใช้ชีวิตของเขาสิ้นเปลืองไป เวลาใกล้จะตายก็จะไปวัดไปวา ก็เพื่อหาสมบัติของตน เพื่อที่จะเดินทางไกล จะหาสมบัติของตัวเอง

ของเราถ้าเรามีสติปัญญา เรายังเป็นหนุ่มเป็นน้อยอยู่เนี่ย เวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นไป นั่งสมาธิภาวนามันก็ระดับกระฉวงนะ เวลามันแก่เฒ่าขึ้นมาแล้ว แก่เฒ่าก็จะหาสมบัติของตัวเอง ละ พอมานั่งก็เจ็บไข้ได้ป่วย นั่งมากมันก็จะปวดจะเมื่อยๆ แล้วก็มาเสียใจตอนหนุ่มตอนสาว เราก็ไม่คิดจะทำ พอคิดจะทำขึ้นมามันก็สายไปเสียแล้ว เพราะอะไร เพราะว่าคนแก่คนเฒ่า เห็นใหม่ มันชี้โรค ชี้โรคเพราะอะไร ชี้โรคเพราะมันผ่านชีวิตมามากไป รัตตัญญูผ่านราตรีมา เยอะ ผ่านประสบการณ์มาเยอะ มันก็เอาพิษเอาภัยมาฝังไว้ในหัวใจเยอะ รู้ไปหมด พิจารณาไปหมด ทำไปหมด แล้วทำอะไรไม่ได้อะไรเป็นประโยชน์เลย มันเอาไว้ไม่อยู่ใจ เอาใจของเราไม่ได้ ใจ

คุณสิ เวลาเด็กไร้เดียงสา จับให้หัดนั่งสมาธิ ถ้าเขานั่งสมาธิได้ เขานั่งได้ง่ายๆ เลยละ เพราะมันยังไร้เดียงสา แต่เวลาโตขึ้นมาให้นั่งสมาธิมันไม่ได้แล้ว เพราะมันรู้มากเกินไป

นี่ก็เหมือนกัน เราศึกษาๆ มาเพื่อเป็นปัญญาของเราเอง แล้วถ้าศึกษามาถ้าไปมัวเมากับมันนะ ปริยัติ ปฏิบัติ ปริยัติศึกษามาเพื่อประพฤติปฏิบัติ ถ้าเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมาด้วยความ เป็นจริงของเราขึ้นมา เราจะไม่มัวเมากับความรู้ของเรา ถ้าเราไปมัวเมากับความรู้ของเรา แล้ว ก็เลสมันร้ายนัก ก็เลสมันไม่ไว้หน้าใครเลย ไม่ไว้หน้าแม้แต่ตัวเราเอง

คุณสิ เวลาครูบาอาจารย์ของเราท่านประพฤติปฏิบัติแล้ว เห็นใหม่ ท่านติดดิน ครูบาอาจารย์ที่เป็นคุณธรรมนะ อุปัฏฐากง่ายมาก ไม่ถือไม่สาไม่มีอะไรมาเกี่ยวข้องมา มัวหมองในใจเลย

แต่ถ้าครูบาอาจารย์องค์ไหนที่ยังกิเลสท่วมหัวนะ ฆูนก็ไม่ได้ นี่ก็ไม่ได้ เอาแต่ใจ จะเอาแต่ใจ จะเอาแต่สมความปรารถนาของตัวเอง แล้วไม่มีอะไรสมความปรารถนา เพราะผู้คิดมันก็ยัง ไม่สมความปรารถนาเลย แล้วผู้อุปัฏฐากมันจะสมความปรารถนาไปที่ไหน

แต่หลวงปู่มนั้นนะ เวลาผู้อุปัฏฐากท่าน ของสิ่งใดวางที่ตรงไหน ต้องวางที่ตรงนั้น เคลื่อนที่จากตรงนั้นไป ท่านฟ้าผ่าเลย ท่านจัดการเลย ท่านบอกมันขาดสติ ของสิ่งใดหยิบจับ คว้าที่ไหน เวลาไปไว้คืนต้องอยู่ตรงที่เดิมโดยไม่มีคลาดเคลื่อนเลย

อยู่กับหลวงตาท่านก็เป็นแบบนั้น เวลาเข้าขึ้นมาจัดอาสนะที่ฉันนะ เมื่อสมัยที่ท่านยัง แข็งแรงอยู่จะมีไม้เจียอยู่ ๒ อัน ต้องวางไม้เจีย ๒ อันนี้ พระจะโดนประจำ เพราะมันวาง อย่างไร มันก็วางไม่ตรง วางไม้เจียของท่าน ๒ อัน วางไว้ที่ที่ฉันของท่าน มีปัญหาไปหมด มี ปัญหาเพราะอะไร เพราะใจเราไม่นิ่ง ใจเราไม่นิ่งจะวางอย่างไรก็ผิด วางอย่างไรก็ผิด

คำที่ว่า “เวลาครูบาอาจารย์ที่ท่านมีคุณธรรม” ท่านว่าท่านติดดิน ท่านไม่มีสิ่งใดที่ทำให้
 คุปฏฐากแล้วให้เกิดความมัวหมอง แต่เวลาท่านใช้แบบนี้เพื่อฝึกเราๆ ขณะที่ฝึกเรานั้นคนละ
 เรื่องเลย ฝึกเรานะ ฝึกเรา หลวงตาท่านพูดเอง “อยู่กับหลวงปู่มันนะ ปู่ที่นอนนะ ปู่อย่างไรก็ฝึก
 ขนาดเอาชอล์กขีดไว้เลยนะ ไม่ให้ขยับเลยก็ฝึก” เวลาท่านภาวนาไปแล้ว ท่านบอกเลย “อ้อ!
 มันฝึก มันฝึกเพราะในใจเรานั้นฝึก” เวลาปู่ออกไปมันเลยฝึกหมดไป

หลวงปู่มันท่านไม่ได้เอาที่ผ้าปูที่นอนนั้นถูกหรือฝึก ท่านเอากิเลสค้นหาความทะยาน
 ออยาก ทิฏฐิมานะในใจของคนมันฝึก หลวงตาท่านพูดเอง บอก “ขนาดเราก็จะให้มันถูกหมด
 เลยนะ ขีดเส้นเอาไว้เลยนะ แต่ปู่ที่ไรก็ฝึกทุกที เวลาปู่เสร็จแล้ว ท่านมาจับที่นอน จับผ้าที่นอน
 เขย่าเลย ฝึก! มันฝึก! มันฝึก!”

เวลาครูบาอาจารย์ท่านเป็นแบบนี้ เวลาเป็นเรื่องส่วนตัวของท่าน เพราะหัวใจของท่าน
 มันไม่มีสิ่งใดเข้าไปมัวหมอง เห็นไหม สักแต่ว่า ถอนอัตตานุทิฏฐิ ทิฏฐิในหัวใจ ความสิ่งรับรู้กับ
 ความเป็นสักแต่ว่า ไม่มีสิ่งใด ของโลกนี้เป็นสักแต่ว่า แล้วไม่กระทบเพราะไม่มีอัตตานุทิฏฐิ ไม่
 มีสิ่งใดในใจของท่าน ไม่มีสิ่งใดเข้าไปตกตะกอนในธรรมชาติอันนั้นได้เลย ไม่มีเลย แล้วมันจะมี
 อะไรไปขุ่นข้องหมองใจในใจของท่านละ

แต่ท่านเป็นพ่อแม่ครูอาจารย์ใช่ไหม พ่อแม่ครูอาจารย์ที่จะสั่งสอน เห็นไหม กิ่งพุทธกาล
 ศาสนาจะเจริญอีกหนหนึ่ง มันเจริญในหัวใจของครูบาอาจารย์ของเรา แล้วสิ่งที่ว่าธรรมในใจ
 ของท่าน ท่านจะถ่ายทอดมาให้สู่ใจของเรา แล้วใจของเรานั้นมีกิเลสค้นหาความทะยานอยาก
 ในหัวใจใช่ไหม เวลาจะถ่ายทอด ท่านถ่ายทอดผ่านผ้าปูที่นอน ถ่ายทอดผ่านไม้เจีย ไม้เจียที่ไม่
 แคะพื้น

ครูบาอาจารย์ของเราท่านจะถ่ายทอดจากใจดวงหนึ่งให้สู่ใจดวงหนึ่ง เพราะสิ่งของนั้น
 มันไม่มีคุณค่าสิ่งใดเลย แต่จิตใจของคนที่ยับไม่อยู่นั้น จิตใจของคนที่มาปูผ่านอนอยู่นั้น มันมี
 กิเลสค้นหาความทะยานอยาก เวลาท่านสับซอก ท่านสับซอกอย่างนั้น สับซอกกิเลสของคน
 เห็นไหม ครูบาอาจารย์ที่ท่านไม่มัวเมาในลาภสักการะ ไม่มัวเมาในโลกธรรม ๘ ไม่มัวเมาสิ่ง
 ใดๆ เลย

ท่านทำเพื่อประโยชน์ เห็นไหม ประโยชน์ของใจท่านสมบูรณ์แล้ว ประโยชน์ของใจท่าน
 ท่านพ้นไปแล้ว แต่ศาสนทายาทท่านพยายามถ่ายทอดๆ ถ่ายทอดเข้าไปสู่จากใจดวงหนึ่งสู่ใจ
 ดวงหนึ่งนะ แต่โดยชีวิตส่วนตัวของท่านติดดิน ไม่มีสิ่งใดเข้าไปขัดแย้งในใจของท่าน แต่
 ประโยชน์กับพวกเราไง ประโยชน์กับพวกที่ไปอยู่อาศัยท่าน อาศัยอยู่กับท่าน ประโยชน์อันนั้น
 ถ้ามันมีทิฏฐิมานะ มันมีกิเลสในหัวใจมันติดตรงนั้น มันติดตรงนั้น ตรงไต่กิเลสอันนั้นนะ มันขวาง
 เขาไปหมด แล้วมันไม่รู้ตัว มันไม่รู้ตัวหรอก

แต่ถ้ามันรู้ตัวนะ ถ้าเราไม่มีวีณา คูสิ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ เราจะประพฤติปฏิบัติของเรา ถ้าเราประพฤติปฏิบัติของเราเพราะเราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธ-ศาสนา พระพุทธศาสนามีคุณธรรมมาก แล้วสิ่งที่เกิดมา อริยทรัพย์มันมีคุณค่ามาก ถ้ามีคุณค่ามาก เราก็จะมาประพฤติปฏิบัติของเราไป

การว่าประพฤติปฏิบัตินะ คูสิ คนที่ไม่มีศรัทธาไม่มีความเชื่อ เขาว่าเรามาทรมานตนกัน ทำไม่ แต่เวลาครูบาอาจารย์ของเรา เห็นใหม่ ตบะธรรม สัจธรรม เราแสวงหาสัจธรรมของเรา ถ้าเราแสวงหาสัจธรรมของเรา เราศึกษามาแล้วในทฤษฎี ในพระไตรปิฎก เราศึกษามาแล้ว อันนั้นศึกษามา ใครอ่านแล้วใช้สติปัญญาไตร่ตรอง เขาจะมีสติปัญญาของเขา ถ้ามีสติปัญญาของเขาในทางโลก สติปัญญาของเขา เขาเอาไปสอบไป สอบ เวลามันผ่านแล้ว เขาสอบผ่านมัน ก็ได้สถาปนาบรรดาศักดิ์ ผู้ที่สอบผ่านแล้วไป

แต่กรรมฐานเราก็เรียนนะ กรรมฐานเราก็ศึกษานะ แต่ศึกษาแล้วไม่สอบ ศึกษาแล้วนั่งสมาธิ ศึกษาแล้วค้นคว้าหาใจของตัวเอง ถ้าค้นคว้าหาใจของตัวเองก็ปริยัติเรียนมาเพื่อปฏิบัติ เวลาจะมาประพฤติปฏิบัติ เห็นใหม่ ถ้าเราจะประพฤติปฏิบัติ ถ้ามีครูบาอาจารย์ที่ดี ท่านก็พยายามว่า ถ้าเราจะประพฤติปฏิบัติ ก็เริ่มต้นจากจิตของเรา เริ่มต้นจากผู้ประพฤติปฏิบัติ เวลาเป็นวัตถุธาตุ เขาฝึกสติไม่ได้ เขาฝึกสมาธิไม่ได้ เขาจะเกิดปัญญาขึ้นมาไม่ได้ เพราะเขาเป็นวัตถุธาตุ เขาไม่มีสิ่งที่มีชีวิต

แต่จิตใจของเรานะมีชีวิต เพราะว่าปฏิสนธิจิตเกิดในไข่ เกิดในครรภ์ เกิดในน้ำคร่ำ เกิดในโอปปาติกะ เพราะกำเนิดออกมา กำเนิดอยู่ในครรภ์ ๙ เดือน ด้วยอำนาจวาสนาได้ดีมีเลือด ในออกจากพ่อจากแม่ คลอดออกมาเป็นเรา พ่อแม่ไม่เลี้ยงดูอยู่ ตายหมดไม่มีชีวิตรอดมาได้ เพราะแม่เลี้ยงมา พ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูก แล้วชีวิตนี้พ่อแม่ให้การศึกษามา พ่อแม่ทำสิ่งต่างๆ มา ให้ชีวิตนี้มาดูแลมาจนเติบโตมา ถ้าเรามัวเมากับชีวิต เราก็ว่าเราต้องตอบแทนบุญคุณของพ่อแม่เรา ก็ตอบแทนบุญคุณ

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นใหม่ ทิ้งพระเจ้าสุทโธทนะ หนีออกจากราชวังไปเลย ไปประพฤติปฏิบัติขึ้นมาจนเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ กลับไปเทศนาว่าการโปรดพระเจ้าสุทโธทนะเป็นพระอรหันต์ โปรดสามเณรราहुลเป็นพระโสดาบัน ถึงเวลาเอามาฝึกฝนจนสิ้นกิเลสไป โปรดนางพิมพา โปรดหมดเลย

นี่ไง เราจะเลี้ยงพ่อเลี้ยงแม่ ทางโลกเขาเลี้ยงพ่อเลี้ยงแม่อย่างหนึ่ง ถ้าเปิดหูเปิดตาของพ่อแม่ได้ อันนี้ยิ่งบุญกุศลมหาศาล เพราะการเวียนว่ายตายเกิดนะ เราเห็นกันในชาตินี้ ในชาติปัจจุบันนี้ เราก็จะเห็นกันอยู่นี้ แล้วเวลาใครพลัดพรากไป ใครหมดอายุขัยไปก็ตายไป แล้วภพชาติต่อไปเห็นกันหรือเปล่านั้น

แต่บุญกุศลอันนี้เห็น บุญกุศลอันนี้เกี่ยวเนื่องกัน เพราะ เพราะที่มากเกิดนี้ก็ตรงนี้แหละ ที่มากเกิดก็สายบุญสายกรรมนี้แหละ ถ้าไม่มีสายบุญสายกรรมมันไม่เกิดเป็นพ่อเป็นแม่กัน หรืออก ไม่มีสายบุญสายกรรมมันจะไม่มาเห็นหน้ากันหรืออก ใจที่มันเห็นหน้ากัน เห็นหน้าแล้วชื่นชม เห็นหน้าแล้วปลื้ม กับเห็นหน้าแล้วมันไม่อยากมองหน้า เห็นหน้าแล้วมันต่อต้าน มันมีมาทั้งนั้นแหละ ใจนี้ เห็นใหม่ นี่ไง เรื่องเวรเรื่องกรรมไง

ถ้าเรื่องเวรเรื่องกรรมสิ่งที่มีเวรมีกรรมแล้วนี่เป็นอดีตแล้ว เราในปัจจุบันนี้ เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวย์อมระงับด้วยการไม่จองเวร เราจะไม่จองเวรจองกรรมใคร เราจะจองเวรจองกรรมแต่กิเลสตัณหาความทะยานอยากในหัวใจของเรา ถ้าเราจะมาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราก็จะปฏิบัติด้วยข้อเท็จจริง ถ้าปฏิบัติด้วยข้อเท็จจริง ครูบาอาจารย์ถึงสอนให้ทำความสงบของใจ นี่คือการปฏิบัติ

เวลาการปฏิบัติคือพยายามจะค้นคว้าหาหัวใจ ให้หัวใจเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ เราไม่ได้เดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาโดยกิริยา ดุสิ โลกในการประพฤติปฏิบัติที่กำลังเห่อเหิมกัน กำลังปฏิบัติกัน ปฏิบัติพอเป็นพิธีๆ เดินจงกรมก็เดินกัน นั่งสมาธิก็นั่งกัน ตึกตามันก็นั่งได้ เดี่ยวนี้ หุ่นยนต์มันทำได้ดีกว่า หุ่นยนต์มันก็ทำของมันได้ แต่เวลาเราทำของเรา เราทำความเป็นจริงของเรา เราทำความเป็นจริง เราก็ต้องค้นคว้าหาหัวใจของเรา

ครูบาอาจารย์ที่ประพฤติปฏิบัติแล้วท่านบอกพยายามฝึกหัดทำสมาธิทำความสงบของใจเข้ามาก่อน ถ้าใจมันสงบระงับเข้ามา มันพร้อม นักกีฬาทุกชนิดเวลาเขาจะลงแข่งขัน เขาต้องมีความฟิตของเขา แล้วเทคนิค เทคนิคต่างๆ เขาก็ไปฝึกฝนของเขาขึ้นมา ใครมีพรสวรรค์ พรแสวงเขายังฝึกฝนขึ้นมา ให้มันชัดเจนขึ้นมา แต่ความฟิตต้องมีตลอดไป ไม่มีความฟิตไม่มีกำลังจะไปแข่งกับใคร ถ้ามีกำลังแต่ทักษะไม่ดีมันก็ลงแข่งกับใครไม่ได้เหมือนกัน

หัวใจของเรามันอ่อนแอ ดุสิ มันอ่อนแอ มันมัวเมาไปกับอารมณ์ความรู้สึกของเรา มันมีความรู้สึกนึกคิด ศึกษาสิ่งใดมาก็ว่ามีปัญญา ศึกษาสิ่งใดมาก็ว่ามีความรู้หมด แล้วรู้แล้วจิตมันมหัศจรรย์ใจ เวลามันทุกข์มันร้อนขึ้นมามันมีแต่ความเครียด มันมีแต่ความเร่าร้อนเผาหัวใจ คิดถึงธรรมะขึ้นมามันมีแต่ความสดชื่น แฮ่ม! ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันถึงเป็นความมหัศจรรย์ มันคิดขึ้นมา คิดเรื่องธรรมะไง

คิดเรื่องธรรม ธรรมะคืออะไร เวลาธรรมะขึ้นมา สัจจะ เห็นใหม่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ชี้ให้เห็นเหตุแห่งทุกข์ แล้วเราก็ไปศึกษา แล้วเราก็เห็นเหตุแห่งทุกข์ มันทั้ง ทั้งๆ ที่ความทุกข์ก็อยู่กับเรา เวลาเราทุกข์เราร้อนขึ้นมาเราก็ทุกข์ๆ เรามันมีแต่ความทุกข์ความร้อน มีแต่ความทุกข์ แต่เราไม่เห็นว่ามันเป็นอย่างไร

แต่เวลาศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า ทุกข์เป็นอริยสัจ ทุกข์

มันเป็นความจริง พอมันเป็นความจริง อ้อ! ทุกซ์ เอ้อ! เราทุกซ์เนอะ แล้วเราทำไมคล้อยตาม ความทุกซ์ไปละ เอ้อ! มันทุกซ์จริงๆ พอมีสติปัญญา เอ้อ! มันวางทุกซ์ได้ พอวางทุกซ์ได้มันทิ้งนะ โอ้! ธรรมะพระพุทธรเจ้าสุดยอด สุดยอด

เวลาคนศึกษา ศึกษาอย่างนั้น ถ้าคนมีอำนาจวาสนานะ ถ้าคนที่ไม่มีความศึกษา ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาแล้ว “ศึกษามาแล้ว ศึกษาทำไม ศึกษามาใช้ประโยชน์อะไรไม่ได้ มันต้องศึกษาอาชีพต่างหาก ต้องทำธุรกิจต่างหากมันถึงจะเป็นประโยชน์”

ดูสิ ดูศรัทธาความเชื่อของคน อำนาจวาสนาของคน ถ้าคนมีอำนาจวาสนามันใช้ประโยชน์ขึ้นมาได้ มันเห็นคุณค่าของชีวิตนี้มาก ถ้าชีวิตนี้ได้ประพฤติปฏิบัติ ขณะศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยปัญญาอบรมสมาธิ ด้วยศึกษาธรรม สังฆธรรม เอามาค้นคว้ามันยังมีผลขนาดนี้ แล้วถ้าเราประพฤติปฏิบัติไปจริงๆ เนี่ย ถ้ามันพ้นทุกซ์ไปจริงๆ มันจะมีผลขนาดไหน ถ้าคนมีสติปัญญามันคิดอย่างนี้ มันจะไม่มัวเมากับชีวิต มันจะไม่มัวเมากับการประพฤติปฏิบัติ

การประพฤติปฏิบัติเราต้องไม่มัวเมาไม่ยึดมั่น เราทำเราประพฤติปฏิบัติสิ่งใดแล้ว เราทำสิ่งใด เห็นไหม เราปฏิบัติบูชาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราต้องพยายามคิดว่าเราปฏิบัติบูชาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ถ้ากิเลสมันคิดนะ นั่งสมาธิสองชั่วโมงมันก็ไม่สงบ ห้าชั่วโมงก็ไม่สงบ ปฏิบัติมาเจ็ดวันแล้ว ทำภาวนามาสองเดือนแล้วมันยังไม่ได้ มันกดดันตัวเองทั้งนั้นเลย

ถ้าเราประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริง เราด้วยเหตุด้วยผลนะ ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ ถ้าเรามีเหตุมีผล เห็นไหม ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามามหาศาล ฟังธรรมฟังเทศน์ของครูบาอาจารย์มาก็เยอะ แต่ทำไมเราวางอารมณ์ วางใจของเรามันไม่สมดุล ทำไมมันปล่อยวางไม่ได้ มันเป็นเพราะอะไรละ

ถ้ามันจะมีสติปัญญามาหาเหตุผลของเรา ถ้าหาเหตุผลของเรา เราทำของเรา เราทำบูชาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาทำบูชาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้กิเลสมันก็ไม่มาได้แย่ง แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัติเราจะฆ่ากิเลส เราพยายามจะต่อสู้เอาชนะตนเอง โอ้ย! กิเลสมันออกมาได้แย่งๆ กิเลสกับธรรมก็ต่อสู้แล้วเราก็กู้ทุกทีเลย แพ้มันตลอด แพ้มันตลอด เพราะอะไร เพราะมันเป็นเจ้าวัฏจักร มันพาใจดวงนี้เวียนว่ายเวียนเกิดมาไม่มีต้นไม่มีปลาย มันอยู่ในหัวใจนี้มาจนมันเป็นแก่นของกิเลส

สิ่งที่ชำระล้างได้ยากที่สุดคือกิเลสต้นหาคความทะยานอยากของคน

ต้นไม้อูเขาเลากาที่มันกัดขวางสิ่งใด เรามีเครื่องยนต์กลไกสามารถขยับเขยื้อนมันได้

ง่าย ๆ เลย แต่กิเลสตัณหาความทะยานอยากของคนอยู่ในใจของคนนี้แก่ยากที่สุด ถ้าเป็นทางโลกเขาบอกว่าคิดแบบว่ารู้เท่าไม่ถึงการณ์ คิดไม่ออก แล้วมันก็เป็นไปไม่ได้ รู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็คือไม่รู้ตลอดไป รู้เท่าไม่ถึงการณ์ไม่รู้เท่าทันกิเลสตัณหาความทะยานอยาก คิดสิ่งใดทำสิ่งใดก็ให้กิเลสมันชักใยอยู่ตลอดเวลา แม้แต่การประพฤติปฏิบัติ แม้แต่การระลึกพุทโธ แม้แต่การกำหนดอานาปานสติ กิเลสมันก็ยังว่าเมื่อไรจะได้ เมื่อไรจะเป็น แล้วเมื่อไรจะได้สักที แล้วเป็นอย่างไรจะได้ เห็นไหม

กิเลสมันมีอำนาจเหนือกว่าตลอดเลย แต่ถ้าเราปฏิบัติบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราไม่ได้ปฏิบัติเข้าไปเพื่อต่อกรกับกิเลส กิเลสมันสบายใจว่าไม่มีใครไปกวนมัน บูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ เหตุมันสมมูล มันสงบได้ มันสงบได้ เพราะกิเลสมันไม่เข้ามาโต้แย้ง กิเลสมันไม่เข้ามาต่อต้าน มันสงบได้ มันสงบได้ เห็นไหม มันมหัศจรรย์ สิ่งที่มีมหัศจรรย์ จิตสงบ เห็นไหม มันมีความมหัศจรรย์มีความรับรู้

แต่ถ้ามีมา เห็นไหม ถ้ามันเมากับสมาธิธรรม ว่าสิ่งนี้มันมีมา ถ้ามันมีมาอยู่แล้ว มันก็ยึดมันถือมันของมัน ถ้ายึดมันถือมันของมัน เห็นไหม จะเอาอย่างนี้ จะเอาอย่างนี้นะ ปฏิบัติไปค้นหาข้อค้นหา เวลาปฏิบัติไปนะ กิเลสมันเป็นแบบนี้ ถ้าเกิดมาแล้วมีมา มีมากับชีวิต เวลาประพฤติปฏิบัติก็มีมากับมัน เห็นไหม

เวลามักมีมากับมัน ศีกษารธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นไป ถ้ามันจะมีสติปัญญา มันเกิดสังขารธรรม เกิดสังขารธรรมคือเกิดความคิด เกิดความรู้รู้สึกดี ๆ พอเกิดความรู้สึกดี ๆ โอ้ย! ตื่นเต้น ๆ มันจะมากับมันไปกับมันไป ถ้ามีมากับความรู้สึกอย่างนี้ แล้วว่าความรู้สึกอย่างนี้มันจะเป็นสังขารจะเป็นความจริง มันเป็นอดีตไปหมดแล้วแหละ

เห็นไหม เวลาธรรมเกิด ๆ เวลาธรรมเกิดนะ เรามีสติปัญญาใคร่ครวญธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เขาเรียกว่าธรรมเกิด เวลาธรรมเกิดมันเกิดธรรมสังเวช เวลามันเกิดธรรมสังเวช “แห่ม! ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประเสริฐมาก ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายอดเยี่ยมมาก”

แล้วถ้ามันไม่มีสติปัญญานะ ถ้ามันมีมาอยู่ที่นี่ เวลามันเสื่อมไป ings ไปหมดเลยนะ เพราะอะไร เพราะจิตนี้มันเป็นนามธรรม จิตนี้มีมหัศจรรย์นัก จิตนี้ เวลาไฟไหม้ ของมีน้ำหนัก ขนาดไหนมันแบกได้ ไปฉิวเลย เวลาจิตมันไม่มีใครครอบงำ มันแสดงออกได้อย่างนั้นเลย นี่ก็เหมือนกัน เวลาปฏิบัติไป เวลาธรรมะมันเกิดมันมีคุณธรรม มันมีสังขารธรรม มีความรู้ของมัน แล้วเวลามันเสื่อมไป ๆ ที่เสื่อมไปเพราะมีมา มีมากับความรู้ความเห็นของตัวเอง แล้วยังพยายามจะยึดมันความรู้ความเห็นของตัวเองว่านั่นเป็นสมบัติของเรา

สิ่งที่เป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นนามธรรมมันผ่านไปแล้ว สิ่งที่มีมันผ่านไปแล้ว แล้วถ้าเรา

พยายามไปประลึกมันก็เป็นอดีต มันก็เป็นอดีตไปแล้ว อนาคตยังไม่มา แล้วมันก็ไปยึดติดอยู่อย่างนั้น แล้วอย่างนี้มันเป็นช่องทางของกิเลสเลย กิเลสมันทั้งๆทั้งแท้ ทั้งด้วยเหตุผลของมัน แล้วเราไปไม่เป็น งง งงแล้วหันรีหันขวางเลยแหละ

เกิดแล้วมีมา มัวเมากับมันโดยที่ไม่มีเหตุมีผล การที่มัวเมา มัวเมาเพราะเหตุใด มัวเมาเพราะเราที่เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติใหม่ หลวงปู่ฉัน ครูบาอาจารย์ท่านบอกว่า เวลาที่นักปฏิบัติเรา เวลาปฏิบัติมันมีคราวที่ทำได้ยากอยู่ ๒ คราว คราวหนึ่งคือคราวเริ่มต้น คราวเริ่มต้นหญ้าปากคอกที่เราพยายามจะพาหัวใจของเราให้มันคง พาหัวใจของเราให้มีเหตุมีผล **เทวเม ภิกขเว** ทางสองส่วนที่ไม่ควรเสพ

สังขารขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สาธุ นั่นเป็นธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมะเป็นธรรมชาติที่มันมีอยู่โดยดั้งเดิม สังขารมันมีอยู่ เห็นไหม นั่นเป็นธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทางสองส่วนที่ไม่ควรเสพ เราก็บอกนั่นเรารู้ นั่นเราเห็น นั่นธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเวลากิเลสมันเกิดขึ้นมา มันบีบบังเรา นี้ทางสองส่วนที่ไม่ควรเสพ

ถ้าเราตริกันในธรรม ตริกันในธรรม เวลาธรรมมันเกิด ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราตริกันในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยเหตุด้วยผล ดูสิ เราซื้อสินค้ามา เราใช้สินค้านั้น เราไม่ได้ผลิตเอง สินค้าเราซื้อมาทุกอย่างดีไปหมดเลย ยิ่งออกใหม่ยิ่งของที่ใครยังไม่เคยมี โอ้ย! สุดยอดเลย เราซื้อของเขามา ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมะเป็นธรรมชาติ สังขารมันมีอยู่ เราระลึก เราคิดของเรา เราไตร่ตรองของเราไป

เราใช้ปัญญาใคร่ครวญในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ ถ้ามันเป็นความจริงก็เป็นปัญญาอบรมสมาธิ แต่ถ้าเรามัวเมากับมัน เราก็ว่าเราคิดเอง เราเป็นคนคิด เราเป็นคนใช้ปัญญา ทำไมมันจะไม่ใช่ธรรมะของเรา แต่มันใช้เพราะมันยังไม่มีพื้นฐาน มันยังไม่มีสังขารไม่มีข้อเท็จจริงของมัน มันก็คิดไตร่ตรองในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใช้ใหม่ ศึกษามาก็เอาสิ่งนั้นมาเป็นธรรม แล้วเราก็ใคร่ครวญ ตีความไป ตีความไป เห็นไหม

สิ่งนี้ทางสองส่วนที่ไม่ควรเสพ สิ่งนี้เป็นธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราพิจารณาขนาดไหนแล้วเรามาตริกันในธรรมๆ ผลของมันถ้ามีสติปัญญาขึ้นมา มันก็เป็นปัญญาอบรมสมาธิ แล้วถ้าพิจารณาบ่อยครั้งเข้าๆ เวลาธรรมมันเกิดๆ มันขุ่นลุกขนพอง พองขุ่นลุกขนพองขึ้นมา เห็นไหม แล้วมันมัวเมาไปกับมันไป บริหารจัดการมันไม่เป็นไป เวลามันเสื่อมไป หันรีหันขวาง งุนงงไปหมดละ

นี่ไง สิ่งที่มีมันเป็นนามธรรมๆ มันไม่ใช่วัตถุธาตุ มันไม่ใช่การศึกษา เวลาศึกษาขึ้นมาแล้ว

เวลาส่งข้อสอบ เห็นใหม่ เขาให้คะแนนเท่าไร? คะแนนก็คือคะแนนไง เวลามันถ้าให้คะแนน ผ่านแล้วมันก็คือจบ แต่! แต่เวลาประพจน์ปฏิบัติไม่เป็นอย่างนั้น ใครให้คะแนน มีแต่กิเลสมัน ให้เรา โอ้ย! ปฏิบัติแล้ว พอมันปล่อยวาง พระโสดาบัน พอมันปล่อยวาง สกิทาคามี พอปล่อยวาง พระอรหันต์ มันอะไรของมันนั่นนะ

นี่ไง มันแค่รับรู้สิ่งที่มันเป็นตะกอนในใจ เราเกิดมาทุกคนมีปมในใจ มีตะกอนในใจ แล้ว เวลาตริก ตริกธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยสังขารอย่างนั้น ธรรมชาติของ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเราตริกขึ้นมา มันปลดเปลื้องตะกอนในใจอันนี้ได้ มันปลดปล่อย ไปร้อง มันโล่งไปหมด มันโล่ง มันปลดปล่อยไปร้อง ถ้ามันเป็นความจริงแล้วมันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ ทั้งนั้น แล้วสิ่งที่ปมเป็นนามธรรม เห็นใหม่

คูสิ ทางการศึกษา เวลาสอบแล้ว คะแนนมันก็ตายตัว ใช้นี้เวลาเป็นสมาธิแล้ว เวลามัน สงบแล้ว เวลามันคลายตัวออกมาก็จบ ปัญญามันพิจารณาไปแล้ว มันปล่อยวางแล้ว เวลา ธรรมมันเกิดมันรู้เท่า ปมในใจมันปล่อยวาง เข้า! แล้วอย่างไรต่อ มันมีปมในใจ ที่นี่ปมอันนี้ก็ เกิดอีกแล้ว ปมในใจปมอันใหม่ไง ปมที่มันเกิดธรรมะ เกิดธรรมเกิดนี่ไง อันนี้ก็ปมใหม่ เราดู เราเห็น เราเข้าใจ ปมอันนี้เกิดอีกแล้ว แล้วทำอย่างไรต่อ แล้วพอมันเสื่อมไปก็งงๆ งงๆ พอเกิด ธรรมก็งง เกิดธรรมก็มัวเมาไปกับมัน มันขาดสติขาดปัญญา

แต่ถ้ามันมีครูบาอาจารย์ มีสติมีปัญญา ทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าใจสงบแล้วรำพึง ไปให้เห็นกาย ให้เห็นกาย ให้เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม ถ้ามันไม่เห็น คูสิ คนไม่เห็น ทำไมมัน จะไม่เห็น ของมันอยู่กับเราทำไมมันไม่เห็น เวลาถ้าบอกว่าจิตสงบแล้วมันว่างๆ หมดเลย แล้ว ทำอะไรไม่ได้เลย

นั่งสมาธินั่งโดยสติ ถ้าจิตสงบแล้ว เดี่ยวพอนั่งนานไป พอจิตมันคลายตัวออกมา เวทนา มันมีแน่นอน แต่จิตสงบนะ พอจิตสงบ จิตมันเป็นสมาธิมันไม่รับรู้เวทนาเลย อันนั้นก็ปมไปได้ แต่ถ้าเรานั่งของเรา นั่งต่อเนื่องไปโดยสติปัญญา มันต้องเห็นได้ เพราะมันมีอยู่ มันมีอยู่ของมัน ถ้ามีอยู่ของมัน ถ้ามันเห็นจริง ถ้าจิตสงบแล้วเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิตตามความเป็นจริง ถ้า เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง มันรู้ได้นะ มันรู้ได้ มันรู้ได้ว่า เอ๊ะ! สิ่ง ที่เป็นนามธรรม จิตนี้เป็นนามธรรม เป็นสัมมาสมาธิ

สมาธิเวลาเกิดขึ้นมา ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปปนาสมาธิ เราทำได้เลยว่าเป็นสมาธิ เพราะอะไร เพราะว่าถ้ามันเป็นขณิกะ เห็นใหม่ มันสงบเข้ามาเดี๋ยวมันก็คลายออกไป ถ้าเป็น อุปจาระ ถ้าเรากำหนดพุทโธมันต่อเนื่องกันไป มันเป็นอุปจาระ อุปจาระ ทำไมมันถึงเป็นอุปจา ระ อุปจาระมันมีกำลัง พอมีกำลัง อุปจารสมาธิมันมีวงรอบของมัน คือมันรับรู้ได้ เวลาจิตสงบ แล้วได้ยิน ได้ยินเสียงอยู่ เรายังรับรู้สัมผัสกายอยู่นี้อุปจาระเพราะมันสัมผัสได้

พุทโธๆ จนละเอียดเข้าไป จนมันสักแต่ว่ารู้ อย่างนี้พิจารณาไม่ได้ เพราะมันสืบทอดไม่ได้ มันจิตมันสักแต่ว่า มันเป็นเอกเทศ เป็นหนึ่งเลย มันพิจารณาไม่ได้ เรานั่งสงบแล้วมันคลายตัวออกมา เห็นใหม่ เป็นอุปะจระ อุปจารสมาธิ พอสมาธิรับรู้ได้ สมาธิรับรู้ได้ยินเสียงได้ สมาธิคิดได้ ถ้าคิดได้ เห็นใหม่ รำพึงโน้มไปเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง เวลามันเห็นขึ้นมามันสะเทือนหัวใจมาก ๆ

คำว่า “มันเป็นปัจเจกตัดง เป็นสันตวิภูฏิกโก” เป็นข้อเท็จจริงใจ มันไม่ใช่ว่า โอ! พอจิตสงบแล้ว มันพิจารณามันปล่อยวางหมดเลย แล้วพอมันคลายตัวออก มันเสื่อมไปแล้ว ング ไปไหนไม่เป็น ทำอะไรไม่ถูกเลย มันธรรมเมา ไปมัวเมากับธรรมะ ไม่เป็นสัจจะ ไม่เป็นความจริง

ถ้าจิตสงบแล้วนี้ จิตสงบ เห็นใหม่ รำพึงไปเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริงเพราะอะไร จิตเห็นอาการของจิต จิต จิตที่เป็นสัมมาสมาธิ จิตที่เกี่ยวว้ายตายเกิดในวิภูฏะ จิตที่กำเนิด ๔ แล้วจิตมันเข้าไปเป็นตัวมันเอง **จิตจริง เห็นสติปัฏฐาน ๔ ตามความเป็นจริง จิตปลอม ปลอมเพราะสัญญาอารมณ์ จิตปลอมเพราะมันโดนกิเลสครอบงำ แล้วมันรำพึงของมันไป มันมัวเมา มันเป็นธรรมเมา มันไม่เป็นความจริง**

เราพยายามทำความเข้าใจของเราเข้ามา ถ้าใจสงบแล้ว เห็นใหม่ ถ้าจิตมันปลอม เวลามันคลายตัวออกมา ング นะ ング เพราะอะไร ング เพราะว่าถ้ามันปฏิบัติตามความเป็นจริง มันจะมีสติ สตินี้เวลาพุทธานุสติกำหนดพุทโธโดยข้อเท็จจริง ด้วยคำบริกรรม จิตเป็นผู้บริกรรม จิตบริกรรมจนจิตนี้ไม่ออกไปแผ่สาย อยู่กับพุทธานุสติ อยู่กับพุทโธจนจิตนั้นเป็นหนึ่ง

ถ้าจิตนี้พิจารณา พิจารณาไตร่ตรองธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คิด พิจารณาความคิด ความคิดที่เกิดจากจิต ความคิดที่มันมีกิเลสตัดทอนความทะยานอยากอยู่กับจิต จิตนี้มันส่งออกไปโดยข้อเท็จจริง ส่งออกไปโดยกิเลส เห็นใหม่

คูสิ วัตถุชาติที่มันไม่มีชีวิต มันไม่มีความรู้สึก มันมีสติขึ้นมาเองไม่ได้ มันมีสมาธิไม่ได้ มันมีความรู้สึกไม่ได้ มันทำอะไรไม่ได้ แต่จิตของคน จิตของคนที่เกิดเป็นมนุษย์ๆ เกิดมาพบพระพุทธศาสนาแล้วประพฤติปฏิบัติมันมีตัวจิต ตัวจิตคือตัวภวาสวะ ตัวภพ ถ้าตัวภพขึ้นมา เวลามันใช้ปัญญาของมันไป มันใช้ของมันไปโดยข้อเท็จจริง โดยข้อเท็จจริงคือสัญญาตญาณของมนุษย์มันก็คิดไปโดยอวิชา ความคิดอันนี้มันมีภวาสวะ มันมีตัวภพ มันมีตัวจิตนี้อยู่

ตัวจิตนี้อยู่ เห็นใหม่ กำเนิด ๔ จิตที่มันกำเนิด เวลากำหนดพุทโธขึ้นมา จิตมันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ ถ้ามันสงบเข้ามา ด้วยสติด้วยปัญญา ไม่ใช่ธรรมเกิด ไม่ใช่เกิดแล้วมัวเมา ธรรมเมา เมาไปกับมัน ทำไม่ถึงเมา เมาเพราะมีอวิชาใจ เมาเพราะพญามารมันครอบงำอยู่ แล้วมันบังคับบัญชาให้เป็นอย่างนั้น

แต่ด้วยอำนาจวาสนาของเรา ด้วยสติปัญญาของเรา ด้วยการประพฤติปฏิบัติของเรา แล้วเรามีครูบาอาจารย์ เพราะครูบาอาจารย์ต้องเดินรอยนี้มา ครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติมา นี้บุคคล ๔ คู่ จิตที่กำเนิดขึ้นมา มีบุคคล ๔ คู่ แล้วประพฤติปฏิบัติมา หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านทำของท่านมาก่อน แล้วเวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ดุสิต หลวงปู่ขาว หลวงปู่พรหม ครูบาอาจารย์ หลวงปู่คือ ที่ว่าท่านสั่งสอนมา ท่านสั่งสอนมาแล้วท่านคุมมา พิจารณากันมาด้วยข้อเท็จจริงอย่างนี้ มันเป็นบัณฑิต บัณฑิตที่**ธมฺมสากัจฉา** ด้วยข้อเท็จจริงออกมา

แล้วเวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มันเป็นข้อเท็จจริงที่ตรวจสอบกันมาๆ ตรวจสอบกันมา ด้วยบัณฑิต ด้วยคนที่มีคุณธรรม แล้วสิ่งที่ทำมา ครูบาอาจารย์ท่านผ่านอย่างนี้มา แล้วเราจะมาประพฤติปฏิบัติไป ถ้าเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราไม่มัวเมาด้วยความรู้ความเห็นของเรา เราจะเอาข้อเท็จจริง

ถ้าข้อเท็จจริงมันเกิดขึ้นมา เพราะสัจจะมีอันเดียว อริยสัจมีหนึ่งเดียว การปฏิบัติอันเดียวกัน ถ้าทำขึ้นมา มันจะช่องทางไหนก็แล้วแต่ พระอรหันต์คือพระอรหันต์ เอตทัคคะ ๘๐ องค์ ด้วยความชำนาญ แต่อัสวักขยญาณเหมือนกัน อันเดียวกัน ถ้าอันเดียวกันก็อันเดียวกัน ถ้ามันสื่อสารกัน ถ้ามันผิดกัน มันจะเป็นอันเดียวกันได้อย่างไร ถ้าเป็นอันเดียวกัน อันเดียวกันเวลาประพฤติปฏิบัติกันมา มันต้องเป็นความจริงถ้าจิตจริง

จิตจริงคือสมาธิจริง สมาธิที่สงบระงับแล้ว เห็นใหม่ เราจำพึงไปถ้ามันไม่เห็น ถ้าคนไหนมีอำนาจวาสนา มันจะรู้จะเห็นโดยสัจจะนะ เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นไป มันจะมีจิตนิสัย คืออำนาจวาสนาของจิตแต่ละดวงมันไม่เท่ากัน ถ้าอำนาจวาสนาของจิตแต่ละดวงมันไม่เท่ากัน นี้ครูบาอาจารย์ที่ท่านเป็นธรรม ท่านจะสอนตามข้อเท็จจริงนี้ ตามข้อเท็จจริงเพราะว่าจิตที่ทำมาเสมอกัน จิตที่มีเวรกรรมชำระยกกันมาไม่มี

จิตดวงใดก็แล้วแต่จะต้องเป็นสัจจะของเขา เขาทำอะไรมา เขาเป็นหนี้เวรหนี้กรรมสิ่งใดมา เขาจะต้องไปถอนหนี้เวรหนี้กรรมด้วยมรรคญาณของเขาในจิตใจของเขา เป็นไปไม่ได้ที่จะใช้สัจจะของคนอื่น หรือที่จะใช้สัจจะที่มันจะคล้ายคลึงกัน เป็นไปไม่ได้! มันต้องเป็นความจริงของใจดวงนั้น ถ้าเป็นความจริงของใจดวงนั้นก็ใจของเรานี่ไง ถ้าใจของเรา เราถึงจะไม่มัวเมาไปกับสิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่เกิดขึ้นมันเป็นอดีตไปทันทีๆ มันเป็นอดีตไปแล้ว

ฉะนั้น เวลาจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราถึงต้องมีสติ เราต้องมีกำหนดพุทฺโธ เราต้องใช้ปัญญาอบรมสมาธิ แต่ถ้าผู้ที่ชำนาญแล้ว ผู้ที่ชำนาญแล้วกำหนดได้เลย กำหนดแล้วมันจะเป็นตามข้อเท็จจริง ข้อเท็จจริง เพราะเราได้เจริญแล้วเสื่อม เสื่อมแล้วเจริญมาจนเราชำนาญ ถ้าเราไม่ชำนาญนะ เวลาจิตมันสงบแล้วถ้าคนที่มีอำนาจวาสนาเห็นกาย เห็นกายนี้เขาพิจารณากายของเขาไป พอพิจารณาไปแล้วมันใช้กำลังไปแล้ว จิตมันต้องเสื่อมลงเป็นธรรมดา ถ้าเสื่อมลง

เป็นธรรมดา เขาทำความสงบของใจของเขาไม่ได้ขึ้นมา เขาจะเห็นกายอย่างนั้นอีกไม่ได้เลย

ถ้าเขาจะเห็นกาย เห็นกายอย่างนั้นมา เขาต้องกลับมาทำความสงบของใจให้มีวุฒิภาวะ ให้มีภพภูมิพอที่จะเห็นกายอย่างนั้นได้ แล้วถ้าจิตเขาเสื่อมไปแล้ว ถ้าเขาทำสมาธิ ทำกำลังของจิตขึ้นมาให้มีกำลังอย่างนั้นไม่ได้ เขาก็ต้องพยายามทำจิตให้สงบให้ได้ ถ้าทำความสงบให้ได้ เห็นใหม่ ทำความสงบให้ได้ มันถึงเวลาคนที่มันมีความชำนาญ ชำนาญเพราะเหตุนี้ไง

ชำนาญเพราะจิต จิตมันใช้งานไปแล้ว จิตมันพิจารณาไปแล้ว มันใช้กำลังไป กำลังมันต้องมันทอนกำลังไปอยู่แล้ว แล้วกำลังจะฟื้นมาได้อย่างไร ถ้ากำลังมันฟื้นมาได้ ฟื้นมาได้ด้วยสมาธิอย่างเดียว อย่างอื่นไม่มี ถ้าฟื้นมาได้ด้วยสมาธิ สมาธิเกิดจากอะไร สมาธิเกิดจากพุทธานุสติ เกิดจากปัญญาอบรมสมาธิ ถ้าสมาธิเกิดจากพุทธานุสติ เกิดจากปัญญาอบรมสมาธิ แล้วถ้าย้อนกลับมาถ้าทำสมาธิไม่ได้ สมาธิไม่มีพื้นฐานได้ จะกลับไปเห็นกายอย่างนั้นได้อีกอย่างไร ถ้าเห็นกายอย่างนั้นอีกไม่ได้ ทำสิ่งใดต่อไปไม่ได้ นี่ไง นี่ไม่ใช่ธรรมเมมา นี่เป็นข้อเท็จจริง ข้อเท็จจริงจิตเจริญแล้วเสื่อม

จิตของผู้ที่ปฏิบัติมีเจริญแล้วเสื่อม เสื่อมแล้วเจริญ ถ้าเวลามันเสื่อม เสื่อมแล้วแก้ไขอย่างไร เสื่อมแล้วทำอย่างไร ถ้ามันทำไม่ได้ ทำไม่ได้อดนอนผ่อนอาหาร จะทำอย่างไรก็ได้ ต้องฟื้นฟูจิตขึ้นมาให้ได้ ถ้าฟื้นฟูจิตขึ้นมาได้มันจะก้าวเดินต่อไปได้ ถ้าก้าวเดินต่อไปได้ เช่น มันจับพิจารณากาย กายที่มันพิจารณาไปแล้ว มันปล่อยวางไปแล้ว ปล่อยวางไปแล้วนั้นเป็นอดีตไปแล้ว สิ่งที่เป็นอดีตก็เหมือนประสบการณ์ เห็นใหม่

ดูสิ นักกีฬาที่เขาประสบความสำเร็จของเขาในชีวิตของเขา เวลาเขาเลิกจากอาชีพเป็นนักกีฬา เห็นใหม่ เขายังมีชีวิตของเขาอยู่ไง สิ่งประสบการณ์ของเขา เขานักกีฬาอาชีพที่เขา มีชื่อเสียงกิตติศัพท์ กิตติคุณ เวลาเขาเลิกไปแล้วนี่เขาก็เป็นตำนานนะ จิตของเรา เราได้พิจารณาแล้ว เราได้ใช้ปัญญาของเราไปแล้ว เวลามันเสื่อม เวลามันคลายออกมา มันก็เป็นอย่างนั้นนะ มันไม่อยู่คงที่ตายตัวเหมือนวัตถุ

อันนี้เป็นจิต จิตถ้ามีการกระทำอย่างนี้มันฝึกหัดอย่างนี้ เราไม่มัวเมานะ เวลาทางโลก เขาก็มัวเมากับชีวิตของเขา เขาไม่เอาจริงเอาจัง เขาทำจริงทำจังไม่ได้ เพราะเขาห่วงว่าสิ่งที่เขาทำแล้วมันจะไปสะท้อนกับอาชีพของเขา เขาก็ห่วงชีวิตของเขา เขาว่าชีวิตของเขามีคุณค่าไง แต่เขาไม่รู้จิตใจของเขามีคุณค่าหรือเปล่าไง

แต่ที่เราประพฤติปฏิบัติถ้าจิตใจเรามีคุณค่า เราทำจิตใจของเราให้สูงส่งขึ้นมา เราก็ต้องดูแลหัวใจของเราสิ หัวใจของเราต้องดูแลของเราไง มันเป็นปัจเจกตั้ง มันเป็นส่วนปฏิสัมพันธ์ไง เราต้องทำของเราต้องดูแลของเราขึ้นมา ถ้าดูแลของเราขึ้นมามันยกขึ้นสู่วิปัสสนา วิปัสสนาไปแล้ว

มันเป็นข้อเท็จจริงแล้ว มันไม่เมา ไม่เมาเพราะมันสติ มันเป็นสติ มันมีสมาธิ มันปัญญา มัน
เป็นมรรค มันจะเมาไปได้อย่างไร เพราะมันรสของธรรมชาติซึ่งรสทั้งปวง

เวลาเราล้มลุกคลุกคลาน เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมาด้วยการมีเมากับธรรมะ ธรรมเมา
เราก็เป็นมาแล้ว เวลาเป็นมาแล้วล้มลุกคลุกคลานอย่างนั้น เข็ดหรือไม่เข็ด ทำแล้วทำเล่า คุณ
การเกิดแต่ละภพชาติหนึ่ง การเกิดชีวิตหนึ่งมันก็แสนยาก ไม่มีอำนาจวาสนาก็ไม่ได้มาเกิดเป็น
คน พอเกิดเป็นคนขึ้นมาแล้วมีศรัทธามีความเชื่อออกประพฤติปฏิบัติ เวลาประพฤติปฏิบัติก็
ล้มลุกคลุกคลาน ทำแล้วเจริญแล้วเสื่อม เสื่อมแล้วเจริญ มันไปไม่รอด

เวลาทำขึ้นมาแล้วเราจนมีสติปัญญา ผิดฝนจนมันเข้าที่เข้าทาง พอเข้าที่เข้าทางขึ้น
มาแล้วมันยกขึ้นสู่วิปัสสนา วิปัสสนาไปได้เราจะถนอมรักษาอย่างไร ถ้าเราถนอมรักษาอย่างไร
เราจะทำให้มันเจริญก้าวหน้าได้อย่างไร ถ้ามันเจริญก้าวหน้าขึ้นมา มันเจริญก้าวหน้าที่ไหน
เจริญก้าวหน้าที่ว่าทำการบ้านแล้วส่งครูใช่ไหม มันเจริญก้าวหน้าเข้ามา มันก็เจริญก้าวหน้า
จากหัวใจอันนี้ ถ้าหัวใจอันนี้มันพิจารณาแล้วมันปล่อยวางขึ้นมา มันก็เจริญก้าวหน้าของมัน
แล้วมันปล่อยวางแต่ละครั้งแต่ละคราวขึ้นมา มันก็เข้มแข็งมากขึ้น มันมีประสบการณ์มากขึ้น
มันเท่าทันกิเลสมากขึ้น

เวลากิเลสมันเจอมรรค มรรคเข้าไปทำลายมัน มันก็ถอยของมันไป กิเลสมันไม่
ยอมตาย กิเลสไม่เคยยอมใคร แก่นของกิเลส การทำความชำระล้างสิ่งใดในโลกนี้ที่
มันจะสกรปรกขนาดไหน มันจะลึกลับซับซ้อนขนาดไหน มันก็ไม่ลึกลับซับซ้อนไปกว่า
กิเลสของคน กิเลสของคนไม่มีสิ่งใดในโลกนี้ที่จะเข้าไปเผชิญหน้ากับมันแล้วทำลาย
มันได้ เว้นไว้แต่มรรค แล้วมรรคอันนั้นจะต้องเกิดจากจิตของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติเป็น
ปัจเจกตั้ง เป็นสันติภูมิจึง

ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัม
พุทธเจ้านั้นเป็นขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “อานนท์ เราเอาแต่ธรรมของเราไป
เท่านั้น เราไม่ได้เอาของใครไปเลย เอาแต่ของเราเท่านั้น ธรรมและวินัยนี้ที่เราแสดง
แล้วจะเป็นศาสดาของเธอ”

เป็นศาสดาแต่ไม่ใช่เรา เป็นศาสดาเป็นผู้สอน เป็นศาสดาเป็นตัวอย่าง ผู้ที่กระทำคือจิต
ของเรา ถ้าจิตของเรามันทำขึ้นมาเป็นความจริงขึ้นมา มันมีคุณธรรมขึ้นมาในใจของเรา มันเป็น
สัจธรรม นี่ชีวิตที่มีค่าๆ มีค่าที่ เห็นใหม่ มีค่าที่หัวใจนี้มันมีค่า หัวใจที่มีค่าขึ้นมา มันจะมีค่า
ขึ้นมาตอนที่เราค้นคว้า เราเห็นหัวใจนี้

คนเราถ้าไม่รู้จักชีวิตนี้มันมีคุณค่า เขาใช้ชีวิตของเขาด้วยสามะเลเทเมา อันนั้นเขาใช้
ชีวิตของเขาด้วยความสิ้นเปลือง คนที่มีความทุกข์ความยากในหัวใจคิดทำร้ายตัวเอง ฆ่าตัวเอง

ตาย เขายังแยะใหญ่ ยิ่งร้ายใหญ่ไปเลย

แล้วของเรา คุณสิ เวลาครูบาอาจารย์ของท่านประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ถ้ายังไม่สิ้นสุด แห่งทุกข์ท่านยังไม่อยากตาย ไม่อยากตาย เวลามันเจ็บใช้ได้ป่วยขึ้นมา อย่างไรก็ตามได้พยายาม ถนอมรักษา ธรรมโอสถพยายามเอาใจของตัวฟอก พยายามต่อสู้กับโรคร้ายใช้เจ็บให้มันบรรเทา ลง แล้วถ้ามันมีสิ่งใดที่เข้ามาต่อกรเพื่อทำให้โรคร้ายใช้เจ็บนี้หายได้ หายขึ้นมา เพราะอยาก ประพฤติปฏิบัติ อยากจะฆ่ามันๆ อยากจะทำลายมัน ให้สิ้นสุดกันเสียที่ ครูบาอาจารย์ที่ท่าน ประพฤติปฏิบัติ หัวใจท่านปรารถนาตรงนี้ทั้งนั้น

ถ้ามันปรารถนาตรงนี้ทั้งนั้น เราถึงต้องมีแก้ไข มีแก้ไขมีการกระทำ อย่าไปมัวเมา กับชีวิต อย่าไปมัวเมา กับธรรมเมา เอาความจริงดีกว่า มันจะมากจะน้อยขึ้นมาก็เป็นข้อเท็จจริงนั้น คุณสิ เวลาเงิน เงินที่เป็นเงินปลอมมันจะมีมากขนาดไหน มันก็ไม่ใช่ประโยชน์กับใครเลย เวลา เขาใช้จ่ายกันโดยหลอกลวงขึ้นมา มันก็มีผลกระทบไปทั้งนั้น เวลาเงินจริง บาทเดียวก็มีค่า

สติ สมาธิ ปัญญา ถ้าไม่เป็นความจริงขึ้นมา เราไม่มัวเมาไปกับมัน เราสร้างขึ้นมา ให้ เป็นความจริงของเราขึ้นมาถ้าเป็นความจริงขึ้นมาแล้ว เราค้นคว้าของเรา การกระทำของเรา ขึ้นมา ให้มันเป็นความจริงๆ ความจริง คุณสิ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารถนาตรงนี้ มาก “อานนท์ เธอบอกเขานะ ให้ปฏิบัติบูชาเราเถิด อย่าบูชาด้วยอามิสเลย” เพราะใครปฏิบัติ บูชาขึ้นมา ใครทำขึ้นมาก็เป็นสมบัติของเขา เราตั้งสติก็เป็นสติของเรา เราตั้งไม่ถูกต้องไม่เป็นก็ ล้มลุกคลุกคลานไป ผิดฝนจนกว่าเราจะทำของเราเป็น ปฏิบัติบูชาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัม พุทธเจ้าแต่เป็นสมบัติของคนคนนั้น

“อานนท์ บอกเขาเถิด ให้ปฏิบัติบูชาเราเถิดๆ”

ปฏิบัติบูชาขึ้นมา บูชาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่หัวใจของเขาจะเกิดมรรค เกิดผล ถ้าเกิดมรรคเกิดผลขึ้นมาเขาจะกราบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยหัวใจของ เขา เวลาเขาบรรลุดุธรรมขึ้นมา เขาเห็นคุณธรรมขึ้นมา คุณธรรมนี้ได้แต่ใครมาๆ ผิดฝนเกือบเป็น เกือบตาย ศิกษามาจำได้ทั้งนั้นหมดเลย แต่มันไม่มีข้อเท็จจริงในใจแม้แต่น้อยเลย แต่เวลาทำ ขึ้นมาๆ ทำด้วยความล้มลุกคลุกคลาน ทำขึ้นมาด้วยความทุกข์ความยาก เห็นไหม

บริยัติเรียนมาเพื่อปฏิบัติๆ แล้วปฏิบัติขึ้นมาแล้วอย่าปฏิบัติพอเป็นพิธี ถ้าปฏิบัติพอเป็น พิธีอย่างนั้น ธรรมเมาๆ เวลาธรรมเมา เมาในธรรมนั้นไง มันมัวเมา กับชีวิต มัวเมา กับธรรมเมา มันไม่มีความจริงขึ้นมาในหัวใจ

ถ้ามันจะเป็นความจริง ความจริงในหัวใจขึ้นมา มันไปกลัวทุกข์กลัวยากไปทำไม ความ ทุกข์ความยากอยู่ในท้อง ๙ เดือนทุกข์ไหม คลอดออกมาถ้าไม่พ้นออกมา ก็ตาย ใช้ชีวิต ชีวิตมี

คุณค่าแล้วเราทำอะไร ถ้าทำขึ้นมามันมีคุณค่าขึ้นมาอย่างนี้ ถ้ามีคุณค่าขึ้นมามันย้อนกลับมา มันมีกำลังใจ มันทำได้ทั้งนั้น แต่ถ้าไม่มีสติปัญญา มันจะคิดใคร่ครวญน้อยเนื้อต่ำใจไปกับเขา โลกเป็นแบบนี้ละ โลกมีแต่คิด คิดแต่อยากให้คนอื่นช่วยเหลือคนอื่น

แต่นักปฏิบัติเรา ครูบาอาจารย์ของเรา อย่างเช่น ครูบาอาจารย์องค์ใดท่านเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมา ท่านก็เจ็บไข้ได้ป่วยของท่าน แต่ท่านก็พยายามของท่าน ท่านพยายามนะ เจ็บไข้ได้ป่วยก็เดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา มันเป็นธรรมโอสถด้วย แล้วถ้าประพฤติปฏิบัติ ถ้ายังมีกิเลสในหัวใจ เราพยายามจะต่อสู้ เราพยายามจะแก้ไขให้มันจบสิ้นกันในชาตินี้ ขอให้มันจบสิ้นกันในชาตินี้

คนเราถ้าไม่ได้ทำบุญกุศลเกิดอีกจะได้เป็นมนุษย์หรือเปล่า?

แต่ถ้าได้ทำบุญกุศล เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ขึ้นมา สหชาติใครเกิดร่วมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกพระองค์ตรัสรู้มาเพื่อรอดสัตว์ชนสัตว์ แต่อำนาจวาสนาของเรา เราเกิดถึงพุทธกาล ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ การเกิดเป็นมนุษย์ของเราแต่ละภพแต่ละชาติอายุของเราไม่เกิน ๑๐๐ ปี

ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๒,๕๐๐ ปี ก็ชั่วอายุคน แล้วเราเวียนว่ายตายเกิดมา เราเกิดมาอย่างนี้ เราเกิดมาพบพระพุทธศาสนา แล้วถ้ามีครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์ตรวจสอบได้ ฟังเนี่ยมันเข้าใจได้เลยละ เราประพฤติปฏิบัติสมาธิเราทำไม่เป็นหรือสมาธิเราก็ทำเป็นใช่ไหม ปัญญาเราก็รู้ แล้วถ้าปัญญา ปัญญาโดยโลกีย์ปัญญามันมีอยู่ทั่วไป

แต่ถ้าเป็นภาวนามยปัญญาสิ ภาวนามยปัญญาคนที่ไม่เคยภาวนา คนที่ภาวนาไม่เป็น ไม่เข้าใจ ไม่เข้าใจโดยที่ว่าถ้าเราไม่เข้าใจ เราฟังแล้วมันขัด แล้วเราฟังไม่ออก เพราะเราเป็นโลกีย์ปัญญา แต่เมื่อใดเราฝึกฝนของเรา เขาเรียกว่าฟังธรรมเป็น ฟังธรรมเป็น ถ้าธรรมนี้มันเกิดจากภาวนามยปัญญา ปัญญามันเป็นปัจจุบัน ปัญญามันเกิดขึ้นจากจิต ปัญญานี้มันการฝึกฝนขึ้นมา

คูสิ เวลาแมวกับหนู หนูมันกัดแมวมากเพราะมันเป็นคู่ปรับกัน แมวมันก็จะกินหนู หนูมันก็หวงชีวิตของมัน มันจะหนีกัน มันจะทำร้ายกันมาตลอด อันนี้ก็เหมือนกัน ถ้าโลกีย์ปัญญากับภาวนามยปัญญา แล้วเวลากิเลสกับธรรมๆ ที่มันฟังเป็นๆ มันฟังเป็นมันก็เหมือนแมวกับหนู ถ้าแมวกับหนูนะ โดยสัญจะโดยข้อเท็จจริง แมวมันก็จับหนูกินเป็นอาหาร หนูเกิดมามันก็รักชีวิตของมัน มันเป็นเรื่องสัญจะเป็นความจริงอย่างนั้นโดยธรรมชาติ โดยสัญจะอย่างนั้น ในการประพฤติปฏิบัติของเราก็เหมือนกัน ถ้าเราประพฤติปฏิบัติกิเลสกับธรรม ถ้ามันทำได้จริง นี่มันกลับกันนะสิ มันกลับกัน แมวมันไม่จับหนู มันมีอะไร มันแปลกใหม่ว่าแมวมันไม่จับหนู ถ้าแมวมันไม่จับหนูมันจะไปฆ่ากิเลสไปได้ได้อย่างไร โดยธรรมชาติแมวมันต้องจับหนูสิ แต่ทำไมแมวมัน

ให้หนูชี้หลังมัน ทำไมแมวมันให้หนูมาลูบหัวมันเล่น มันกลับกัน เห็นไหม

ฉะนั้น ถึงบอก ถ้าเราไม่มัวเมากับมัน เราต้องมีสติปัญญา เราต้องใคร่ครวญ เราต้องพยายามศึกษา ศึกษาอะ ฟังธรรมๆ ฟังธรรมเพื่อถ้ามันสะเทือนหัวใจนะ จากใจดวงหนึ่งสู่ใจดวงหนึ่ง จากใจดวงหนึ่ง จากใจดวงของครูบาอาจารย์ท่านประพจน์ปฏิบัติมา เวลาประพจน์ปฏิบัติมา ดุสิ ครูบาอาจารย์ทุกองค์ท่านกล่าวเรื่องกิเลสของคนมาก เพราะอะไร เพราะกิเลสในใจของเราเวลามันปกปิดในใจเรา เราไม่รู้ไม่ได้เลย แล้วเราก็ให้มันเหมือนหนูมันชี้หลังแมว มันกลับกันเลย เราไม่รู้ไม่ได้เลย มันมหัศจรรย์ขนาดไหน

แต่เวลาเกิดภาวนามยปัญญาขึ้นมา เกิดมรรค คำว่า “เกิดมรรค” นะ เวลามรรคมันเคลื่อน มันมหัศจรรย์ คำว่า “มหัศจรรย์” ทุกคนก็ว่ามหัศจรรย์ๆ แล้วมหัศจรรย์ของใคร มหัศจรรย์ของคนมาใช้ใหม่ คนกินเหล้ามาแล้วแอนแปดเลย “ไม่กินอีกแล้ว เบื่ออีกแล้ว” เดียวมันกินอีกแล้ว มหัศจรรย์อย่างนั้นหรือ

นี่ก็เหมือนกัน เวลามหัศจรรย์ มหัศจรรย์ตามความจริง ภาวนามยปัญญา แล้วพอภาวนามยปัญญา บุคคล ๔ คู่ นะ โสตาปัตติมรรค สกิทาคามิมรรค อนาคามิมรรค อรหัตตมรรค มันยิ่งมหัศจรรย์เข้าไปใหญ่ แล้วเวลาภาวนาขึ้นไปเวลากิเลสมันพลิกแพลงขึ้นมา โอ้โฮ! มันหลอกทุกขั้นตอน เพราะกิเลสอย่างหยาบ กิเลสก็หลานมัน เวลาฆ่าหลานมันแล้ว หลานกับพ่อ เวลาพ่อมัน หลานกับลูก แล้วลูกมันก็ต้องโตขึ้นมา เวลาพ่อ เวลาปู่ มันลึกลับซับซ้อนไปหมดละ มันเท่าทันกันไม่ได้

ฉะนั้น มันถึงเป็นสติ มหาสติ ปัญญา มหาปัญญา เวลาสติปัญญา เราก็ต่อสู้กันขนาดนี้ ล้มลุกคลุกคลานขนาดนี้ เวลาขึ้นไปไม่รู้มหาสติ มหาปัญญาเป็นอย่างไร แต่ถ้าเราฝึกฝนมีครูบาอาจารย์คอยชี้แนะขึ้นไป เวลามันยกขึ้นสู่มหาสติ มหาปัญญา โอ้โฮ! เขาวามหัศจรรย์ๆ ไปเลย มหัศจรรย์นั้นอยู่ท้ายแถว มันละเอียดไปเรื่อยๆ จนมันถึงที่สุดมันขึ้นไปข้างบนเป็นปัญญาญาณ ปัญญาญาณไม่ใช่ปัญญาในขั้นนี้ ไม่ใช่ความคิด เพราะความคิดมันหยาบเกินไป

เวลามันเป็นปัญญาญาณ ญาณหยั่งรู้ อาสวักขยญาณ ทำลายอวิชชา ทำลายจนสิ้นไป เห็นไหม ฉะนั้น เวลาประพจน์ปฏิบัติ ครูบาอาจารย์ท่านปรารถนาตรงนี้ ทำอย่างไรก็ได้ขอให้มันจบกันชาตินี้

อย่ามัวเมากับชีวิต เวลาปฏิบัติก็ให้มีข้อเท็จจริง อย่าเป็นธรรมเมา ทำพอเป็นพิธี ทำเล่นๆ เวลาทำเล่นๆ จะเอาความจริง เวลาทำเล่นๆ เห็นไหม กิเลสมันไม่เล่นด้วยนะ กิเลสมันหลอกหน้าหลอกหลัง ถ้าวันใดศรัทธามันท้อแท้แล้วแจ้งจะรู้สึก เวลาจิตเสื่อมเวลาคนทุกข์ยากใครจะดูแล

แต่ถ้ามันเป็นความจริง เรามีครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์ เห็นไหม พ่อ แม่ ครู
จารย์ เป็นที่พึ่งของเรา เอวัง